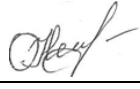

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Кафедра управління та адміністрування

До захисту допущено
кафедрою управління та адміністрування протокол № 18 від 16 червня

завідувач кафедри Оксана НЕСТЕРЕНКО
(підпис) (ім'я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(першого (бакалаврського) / другого (магістерського))

Аналіз результатів фінансової діяльності підприємства
(тема роботи)

Спеціальність 073 «Менеджмент»
(код та найменування спеціальності; спеціалізації спеціальності)

Освітня програма «Менеджмент»
(назва освітньої програми)

Здобувач Ілля ФІЛІПОВИЧ
(підпис) (ім'я, прізвище)

Науковий керівник Олена ПАРХОМЕНКО
(підпис) (ім'я, прізвище)

Харків – 2026

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»

Кафедра управління та адміністрування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

Оксана НЕСТЕРЕНКО

(ім'я, прізвище)

(підпис)
«22» вересня 2026 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(першого (бакалаврського) / другого (магістерського))

Філіппович Ілля Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Спеціальність (спеціалізація) 073 «Менеджмент»

(код та найменування спеціальності; спеціалізації
спеціальності)

Освітня програма «Менеджмент»

(назва освітньої програми)

1. Тема роботи: Аналіз результатів фінансової діяльності підприємства

керівник роботи Пархоменко Олена Степанівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по Університету від «10» березня 2026 року, №4501-5/659

2. Строк подання здобувачем роботи: «15» травня 2026 року

3. Вихідні дані до роботи: Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України; дані Міністерства фінансів України; фінансова звітність підприємства АТ «Укрнафта» за 2020-2024рр.; наукові праці вітчизняних учених з питань фінансового аналізу діяльності

підприємств; інтернет-ресурси.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

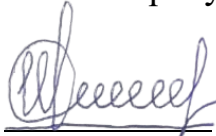
- 1) Економічна сутність та значення фінансових результатів діяльності підприємства
- 2) Система показників оцінки фінансового стану підприємства
- 3) Сучасні підходи до аналізу прибутковості та рентабельності суб'єктів господарювання
- 4) Загальна характеристика АТ «Укрнафта»
- 5) Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства
- 6) Оцінка ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності АТ «Укрнафта»
- 7) Рекомендації щодо оптимізації фінансової діяльності та підвищення прибутковості підприємства

5. План роботи

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження змісту кваліфікаційної роботи	Другий тиждень жовтня 2025 року	Виконано
2	Підготовка першого розділу кваліфікаційної роботи	Кінець листопада 2025 року	Виконано
3	Підготовка доповіді на наукову конференцію з викладенням основних результатів кваліфікаційного дослідження	Кінець грудня 2025 року	Виконано
4	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	Кінець грудня 2025 року	Виконано
5	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника	Третій тиждень березня 2026 року	Виконано
6	Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи. Оформлення списку літератури	Третій тиждень квітня 2026 року	Виконано
7	Подання дипломної роботи на кафедру управління та адміністрування	Другий тиждень травня 2026 року	Виконано

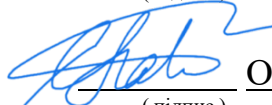
6. Дата видачі завдання: «22» вересня 2025 року

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Ілля ФІЛІПОВИЧ
(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Олена ПАРХОМЕНКО
(ім'я, прізвище)

Анотація

Кваліфікаційна робота здобувача Філіпповича І.О. на тему «Аналіз результатів фінансової діяльності підприємства» викладена на 75 сторінках комп'ютерного тексту. Вона містить 13 таблиць, 3 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел включає 60 найменувань.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу результатів фінансової діяльності.

Об'єкт дослідження – результати фінансової діяльності АТ «Укрнафта».

Методи та підходи дослідження: коефіцієнтний аналіз; факторний аналіз за методом DuPont; статистичний, порівняльний та індексний аналіз.

Основні результати:

- Визначено тенденції змін фінансових результатів АТ «Укрнафта».
- Проведено комплексний аналіз фінансового стану підприємства.
- Обґрунтовано рекомендації щодо підвищення результатів фінансової діяльності підприємства.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягає у систематизації підходів до оцінки фінансових результатів підприємства та комплексному аналізі показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, а також визначенні тенденцій змін фінансових результатів з урахуванням впливу інфляційних процесів на діяльність підприємства.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в можливості використання результатів аналізу та розроблених рекомендацій як основи для оптимізації фінансової діяльності АТ «Укрнафта», що сприятиме підвищенню результатів фінансової діяльності підприємства.

Апробація і публікація результатів дослідження. Основні положення роботи були оприлюднені на «CURRENT CHALLENGES IN SCIENTIFIC RESEARCH» (1-3 червня 2026р., м. Вроцлав, Польща). За результатами дослідження також можуть бути опубліковані наукові статті.

Ключові слова: фінансовий результат, фінансовий стан, чистий прибуток, собівартість, рентабельність, ліквідність, АТ «Укрнафта».

Annotation

Thesis of student Filippovych I.O. on the topic «Analysis of the Results of Financial Activity of an Enterprise» is presented on 75 pages of computer text. It contains 13 tables, 3 figures, 1 appendix, and the list of references includes 60 sources.

Subject of research – theoretical, methodological and practical aspects of the analysis of financial activity results.

Object of study – the results of financial activity of JSC «Ukrnafta».

Research methods and approaches: coefficient analysis; factor analysis using the DuPont method; statistical, comparative and index analysis.

Main results:

- The trends in changes of financial results of JSC «Ukrnafta» were determined;
- A comprehensive analysis of the financial condition of the enterprise was conducted;
- Recommendations for improving the results of financial activity of the enterprise were substantiated.

The research novelty and theoretical significance lies in the systematization of approaches to assessing the financial results of the enterprise and the comprehensive analysis of liquidity, financial stability, business activity and profitability indicators, as well as the identification of trends in financial results taking into account the impact of inflationary processes on the enterprise.

The practical value of the qualification work is the possibility of using the analysis results and developed recommendations as a basis for optimizing the financial activity of JSC «Ukrnafta», which will contribute to improving the financial performance of the enterprise.

Testing and publication of research results. The main provisions of the thesis were presented at «Current Challenges in Scientific Research» (June 1-3, 2026, Wroclaw, Poland). Based on the research, scientific articles may also be published.

Keywords: financial result, financial condition, net profit, cost of sales, profitability, liquidity, JSC «Ukrnafta».

ЗМІСТ

ВСТУП	8	
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1	Економічна сутність та значення фінансових результатів діяльності підприємства.....	11
1.2	Система показників оцінки фінансового стану підприємства	21
1.3	Сучасні підходи до аналізу прибутковості та рентабельності суб'єктів господарювання	27
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРНАФТА».....	32
2.1	Загальна характеристика АТ «Укрнафта»	32
2.2	Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства	35
2.3	Оцінка ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності АТ «Укрнафта»	44
2.4	Рекомендації щодо оптимізації фінансової діяльності та підвищення прибутковості підприємства.....	54
ВИСНОВКИ.....		66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		69
ДОДАТКИ		75

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільного економічного середовища, посилення конкуренції, наслідків пандемії COVID-19 та триваючого впливу воєнних дій особливого значення має аналіз результатів фінансової діяльності підприємства. Для суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу питання підтримання ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності є ключовим фактором енергетичної безпеки держави. Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», якісна діагностика фінансових результатів є фундаментом для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Особливої актуальності аналіз результатів фінансової діяльності АТ «Укрнафта» набуває через його стратегічне значення для України. АТ «Укрнафта» є найбільшим підприємством з видобутку нафти та газу в Україні, має одну з найбільших мереж автозаправних станцій, забезпечує споживачів паливною продукцією та виступає важливим постачальником палива для Збройних Сил України. Крім того, підприємство є одним із найбільших платників податків до державного бюджету України.

Важливість аналізу фінансових результатів діяльності підприємства підтверджується науковими дослідженнями. Так, Проскуріна Н. М. та Гнідкова А. В. зазначають, що проведення аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства є необхідною умовою прийняття ефективних управлінських рішень, забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання та його стабільного розвитку в умовах мінливого зовнішнього середовища. Саме результати фінансового аналізу дозволяють своєчасно виявляти проблемні аспекти діяльності підприємства, оцінювати рівень його фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та рентабельності, а також визначати напрями подальшого підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження – результати фінансової діяльності АТ «Укрнафта».

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу результатів фінансової діяльності.

Мета дослідження – оцінити результати фінансової діяльності АТ «Укрнафта», діагностувати ключові проблеми та обґрунтувати рекомендації щодо підвищення результатів.

Завдання дослідження:

- Дослідити теоретичну сутність та значення фінансових результатів підприємства;
- Розглянути методичні підходи до оцінки фінансового стану;
- Розглянути підходи до аналізу прибутковості та рентабельності підприємства;
- Провести аналіз динаміки та факторів формування фінансових результатів АТ «Укрнафта»;
- Здійснити комплексну оцінку ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства;
- Визначити ключові проблеми та тенденції зміни фінансових результатів і фінансового стану підприємства;
- Розробити рекомендації щодо підвищення результатів діяльності та покращення фінансового стану АТ «Укрнафта»;

Методи дослідження:

- Метод систематизації та узагальнення для дослідження теоретичних підходів до визначення сутності фінансових результатів;
- Коефіцієнтний аналіз — для оцінки ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства;
- Факторний аналіз за методом Дюпона — для визначення впливу окремих факторів на рентабельність власного капіталу;
- Статистичний, порівняльний та індексний аналіз — для дослідження динаміки показників АТ «Укрнафта» за 2020–2024 роки з урахуванням індексу цін виробників;

- Графічний метод — для наочного відображення тенденцій та результатів дослідження;
- Метод логічного узагальнення — для формування висновків та розробки рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні наявних проблем, можливості їх використання для розробки рекомендацій щодо підвищення результатів фінансової діяльності АТ «Укрнафта».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та значення фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства є одним із ключових показників ефективності його господарської діяльності. Саме вони відображають здатність підприємства створювати додану вартість, забезпечувати стабільний розвиток та формувати власні фінансові ресурси для подальшого функціонування та розвитку. Фінансові результати є узагальнюючим показником, який інтегрує в собі результати використання всіх видів ресурсів - матеріальних, трудових і фінансових, а також характеризує рівень прибутковості та фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

В умовах динамічного та нестабільного ринкового середовища аналіз фінансових результатів набуває особливого значення. Він не лише показує факт отримання прибутку або збитку, а також допомагає оцінити ефективність майбутніх управлінських рішень, визначити рівень адаптивності підприємства до змін зовнішнього середовища та виявити внутрішні запаси для підвищення результативної діяльності. Для проведення комплексного дослідження необхідно визначити економічну сутність фінансових результатів, комплекс показників їх оцінки та методичні підходи до їх аналізу.

Визначення «фінансовий результат» є предметом тривалих дискусій у науковій літературі, що зумовлено багатогранністю цього показника для діяльності підприємства. Проаналізувавши дослідження Мардус Н. Ю., Брік С. В., Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І., Нагорна І. В., Бондаренко В. О., Лесюк А. С., Яременко Л. М., Авдалян К. В., Чернікова І. Б., Полулях А.

М., Скалюк Р. В. можна систематизувати основні підходи науковців до визначення цієї категорії (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Порівняльний аналіз наукових підходів до визначення поняття "фінансовий результат".

Автори	Трактування поняття «фінансовий результат»
Мардус Н. Ю., Брік С. В. [29]	Фінансовий результат (прибуток) визначається як збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу підприємства.
Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. [28, с. 175]	Фінансовий результат розглядається як сума валового доходу від діяльності підприємства, зменшена на суму витрат, непрямих податків та податку на прибуток за звітний період.
Нагорна І. В., Бондаренко В. О. [31]	Фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів і витрат підприємства за звітний період та оцінюється через абсолютні й відносні показники ефективності діяльності.
Лесюк А. С. [26]	Фінансовий результат трактується як різниця між валовими доходами підприємства та витратами, пов'язаними із здійсненням господарської діяльності.
Яременко Л. М., Авдалян К. В. [57]	Фінансовий результат є одним із ключових економічних показників діяльності підприємства, величина якого залежить від особливостей формування облікової політики суб'єкта господарювання.
Чернікова І. Б., Полулях А. М. [52]	Фінансовий результат розглядається як зміна величини власного капіталу, співставлення доходів і витрат, а також як прибуток або збиток підприємства.
Скалюк Р. В. [46]	Фінансовий результат характеризує результативність господарської діяльності підприємства та відображає ефективність використання ресурсів, якість управлінських рішень і потенціал розвитку підприємства.

Джерело: узагальнено автором на основі даних [26; 28, с. 175; 29; 31; 46; 52; 57]

Узагальнюючи наведені у таблиці підходи, можна зробити висновок, що фінансовий результат є комплексною економічною категорією, яка характеризує ефективність господарської діяльності підприємства та відображає кінцеві результати його функціонування за певний звітний період. Більшість науковців трактують фінансовий результат як різницю між доходами та витратами підприємства, що формується у процесі здійснення операційної, фінансової та іншої діяльності.

Разом із цим окремі автори розглядають фінансовий результат не лише як показник прибутку або збитку, а і як індикатор ефективності управління підприємством, рівня використання ресурсного потенціалу та здатності підприємства забезпечувати власний розвиток і фінансову стійкість. Крім того, результати дослідження свідчать про те, що на величину фінансового результату значний вплив мають особливості формування облікової політики, структура витрат, рівень доходів та ефективність прийнятих управлінських рішень.

Отже, фінансовий результат є одним із ключових узагальнюючих показників діяльності підприємства, який використовується для оцінки ефективності господарювання, прийняття управлінських рішень та визначення перспектив подальшого розвитку підприємства.

Важливе місце у структурі фінансових результатів посідає прибуток підприємства. Прибуток – це виражений у грошовій формі дохід підприємця на вкладений капітал. Це винагорода за ризик здійснення підприємницької діяльності, що визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності [51, с.64].

Прибуток є основним джерелом формування власних фінансових ресурсів та забезпечує можливість фінансування інвестицій, модернізації виробництва і розширення діяльності. Крім того, прибуток виступає важливим стимулом підвищення ефективності використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей підприємства. Також прибуток виступає основним захисним механізмом від загрози банкрутства та є базою для економічного розвитку держави в цілому. Ефективне управління ним забезпечує зростання ринкової вартості підприємства та максимізацію добробуту його власників у поточному та перспективному періодах [33].

Фінансовий результат формується в процесі господарської діяльності підприємства та показує співвідношення доходів і витрат, які виникають у результаті здійснення його основної та іншої діяльності [51, с.22,64]. Фінансовий результат виступає показником результативності господарювання.

Він формується шляхом зіставлення отриманих доходів та понесених витрат протягом звітного періоду, також від є об'єктивним мірилом ефективності управління ресурсами, оскільки відображає здатність управлінця забезпечувати перевищення доходу над витратами.

Значення фінансових результатів для підприємства наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Значення фінансових результатів (прибутку) для діяльності підприємства

Значення фінансового результату	Характеристика
Показник ефективності діяльності	Наявність прибутку свідчить про ефективне використання ресурсів підприємства та результативність його господарської діяльності.
Стимулююча функція	Прибуток мотивує підприємство до підвищення продуктивності праці, зниження витрат та пошуку нових напрямів розвитку.
Джерело формування власного капіталу	Прибуток забезпечує приріст власного капіталу та створює фінансову основу для інвестиційної діяльності підприємства.
Джерело фінансування розвитку	За рахунок прибутку підприємство може здійснювати модернізацію виробництва, впровадження інновацій та розширення діяльності.
Джерело формування бюджетних надходжень	Частина прибутку надходить до державного та місцевих бюджетів у вигляді податку на прибуток та інших обов'язкових платежів.
Основа інвестиційної привабливості	Стабільний фінансовий результат підвищує довіру інвесторів та кредиторів до підприємства.

Джерело: узагальнено автором на основі даних [12, 23; 30; 56]

Підсумовуючи, цей показник не лише показує успішність господарської діяльності, але також визначає рівень фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства.

Для більш повного розуміння економічної сутності фінансових результатів доцільно розглянути процес їх формування. У фінансовій звітності підприємства фінансовий результат формується послідовно - від доходу від реалізації продукції до визначення чистого прибутку. Кожен етап цього

процесу відображає вплив окремих груп витрат і доходів на кінцевий фінансовий результат підприємства.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальний обсяг надходжень від основної діяльності підприємства без урахування непрямих податків, знижок і повернень продукції [51, с. 52].

Економічна сутність доходу полягає у збільшенні економічних вигід підприємства та зростанні його власного капіталу. Він є базовим показником для оцінки ефективності діяльності, зокрема рентабельності продажів і оборотності активів.

На величину доходу впливають як внутрішні фактори (якість продукції, продуктивність праці, цінова політика), так і зовнішні (рівень інфляції, валютні коливання, купівельна спроможність населення) [51, с. 54].

Важливу роль у формуванні фінансового результату підприємства відіграє собівартість продукції. Вона відображає сукупність витрат, пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції, та безпосередньо впливає на величину прибутку.

Відповідно до положень бухгалтерського обліку, собівартість реалізованої продукції включає виробничу собівартість, нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні витрати. До складу виробничої собівартості належать прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, інші прямі витрати, а також змінні та розподілені постійні загальновиробничі витрати [41].

Таким чином, рівень собівартості визначає ефективність використання ресурсів підприємства, а її зниження за незмінних обсягів реалізації сприяє зростанню прибутку та покращенню фінансових результатів діяльності.

Валовий прибуток є однією з ключових складових фінансових результатів підприємства та відображає результат його основної операційної діяльності [50, с. 216].

Він визначається як різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції [8, с. 502].

$$\text{ВП} = \text{Д} - \text{С} \quad (1.1)$$

де ВП – валовий прибуток;

Д – чистий дохід від реалізації;

С – собівартість реалізованої продукції.

Економічний зміст валового прибутку полягає у відображенні ефективності виробничої діяльності підприємства та його здатності формувати фінансовий результат на базовому рівні. У системі фінансового менеджменту він виступає джерелом покриття операційних витрат, зокрема адміністративних і витрат на збут.

Аналіз динаміки валового прибутку дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, якість виробничих процесів та обґрунтованість цінової політики підприємства.

Після визначення валового прибутку важливим етапом аналізу є дослідження операційних витрат підприємства, оскільки саме вони суттєво впливають на формування подальших фінансових результатів.

Операційні витрати являють собою витрати підприємства, що виникають у процесі здійснення його основної діяльності, але не включаються до собівартості реалізованої продукції. Вони забезпечують функціонування управлінських, збутових та інших процесів підприємства.

Відповідно до положень бухгалтерського обліку, операційні витрати поділяються на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати [47, с. 104-106].

До адміністративних витрат належать витрати, пов'язані з управлінням підприємством, зокрема витрати на утримання апарату управління, оплату професійних послуг, зв'язок, амортизацію основних засобів загальногосподарського призначення.

Витрати на збут пов'язані з реалізацією продукції та її просуванням на ринку і включають витрати на пакування, транспортування, рекламу,

маркетингові заходи, утримання збутового персоналу та інші витрати, пов'язані зі збутом продукції.

Інші операційні витрати охоплюють витрати, що виникають у процесі операційної діяльності, але не належать до адміністративних або збутових, зокрема витрати на дослідження, втрати від знецінення активів, штрафи та інші подібні витрати.

Рациональне управління операційними витратами є важливою умовою підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки саме їх співвідношення з валовим прибутком визначає величину операційного прибутку.

Операційний прибуток (EBIT — Earnings Before Interest and Taxes) характеризує фінансовий результат від основної діяльності підприємства без урахування витрат на сплату відсотків та податку на прибуток. Він визначається як різниця між валовим прибутком і операційними витратами підприємства [8, с. 502]. Операційний прибуток включає результат від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а також результат від іншої операційної діяльності, зокрема від реалізації оборотних активів, іноземної валюти, операційної оренди, курсових різниць та інших операційних доходів [51, с. 65-66].

Економічний зміст цього показника полягає у відображенні ефективності основної діяльності підприємства, оскільки він демонструє здатність генерувати прибуток незалежно від структури фінансування та податкового навантаження.

Позитивне значення операційного прибутку свідчить про ефективне управління витратами та достатній рівень доходів для покриття операційних потреб підприємства. Основними шляхами його зростання є збільшення обсягів реалізації, оптимізація асортиментної політики, підвищення якості продукції та зниження собівартості.

Наступним етапом формування фінансового результату є визначення прибутку до оподаткування, який узагальнює результати всіх видів діяльності підприємства.

Прибуток до оподаткування відображає загальний фінансовий результат діяльності підприємства до сплати податку на прибуток. Він формується на основі операційного прибутку з урахуванням інших доходів і витрат.

Особливістю цього показника є те, що він визначається за даними бухгалтерського обліку, але для цілей оподаткування може коригуватися на податкові різниці. Такі різниці виникають через відмінності у визнанні доходів і витрат у бухгалтерському обліку та податковому законодавстві і можуть бути постійними або тимчасовими [37].

Отже, прибуток до оподаткування виступає проміжним показником між операційним та чистим прибутком, відображаючи як ефективність діяльності підприємства, так і вплив податкового регулювання.

Завершальним етапом формування фінансового результату підприємства є визначення чистого прибутку, який відображає кінцевий фінансовий результат діяльності після виконання всіх податкових зобов'язань.

Чистий прибуток - це частина прибутку підприємства, що залишається у його розпорядженні після сплати податку на прибуток. [51, с. 72]

Розрахунок цього показника здійснюється за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ПдО} - \text{ПнП} \quad (1.2)$$

де: ЧП – чистий прибуток;

ПдО – прибуток до оподаткування;

ПнП – податок на прибуток

У подальшому чистий прибуток розподіляється за основними напрямками, зокрема на відрахування на благодійні цілі, погашення цільових кредитів, сплату штрафних санкцій та формування фондів спеціального призначення. Останні включають фонди накопичення, фонди виплати

дивідендів і фонди споживання. Фонди накопичення, у свою чергу, можуть містити резервний фонд і фонд розвитку виробництва, тоді як фонди споживання охоплюють фонд матеріального забезпечення та фонд соціальної сфери [51, с. 73].

Чистий прибуток виступає основним джерелом самофінансування підприємства та використовується для його подальшого розвитку, інвестування та забезпечення соціальних потреб. Ефективність його формування та розподілу визначає інвестиційну привабливість підприємства та його здатність до сталого розвитку.

Послідовність формування фінансового результату підприємства, починаючи від доходу та завершуючи чистим прибутком, узагальнено представлена на рисунку 1.1.

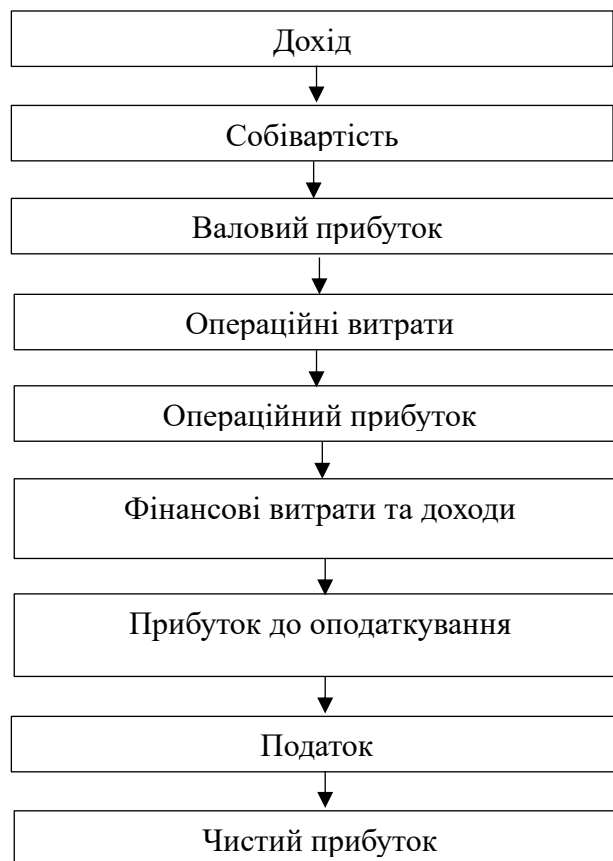

Рисунок 1.1 – Послідовність формування фінансового результату підприємства

Джерело: розроблено автором

Інформаційною базою для аналізу та оцінювання ефективності діяльності суб'єкта господарювання є Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), що складається за Формою №2 відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку. [40]

У цьому звіті узагальнюється інформація про доходи, витрати та фінансові результати підприємства, сформовані в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Структура Форми №2 відображає основні етапи формування фінансового результату, що дозволяє простежити зміну показників від чистого доходу до чистого прибутку за звітний період.

Використання даних цього звіту дає змогу здійснювати комплексний аналіз прибутковості підприємства та виявляти фактори, що впливають на динаміку фінансового результату.

На формування фінансових результатів підприємства впливає сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів належать обсяг діяльності, ефективність використання ресурсів, рівень доходів і витрат, а також цінова та асортиментна політика підприємства. Зовнішні фактори формуються під впливом ринкової кон'юнктури, рівня цін, податкової політики держави та загальних макроекономічних умов [49].

Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на результат фінансової діяльності підприємства наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Внутрішні та зовнішні фактори впливу на фінансові результати підприємства

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Обсяг реалізації продукції	Стан економіки країни
Рівень собівартості продукції	Рівень інфляції
Продуктивність праці	Податкова політика держави
Цінова політика підприємства	Валютні коливання
Ефективність використання активів	Рівень конкуренції
Якість продукції та послуг	Купівельна спроможність населення
Рівень інноваційної активності	Вартість кредитних ресурсів
Маркетингова політика	Кон'юнктура ринку

Джерело: узагальнено автором на основі даних [23]

Наведені фактори можуть як позитивно, так і негативно впливати на фінансові результати підприємства. Внутрішні фактори перебувають під контролем керівництва підприємства, тоді як зовнішні формуються під впливом ринкового та макроекономічного середовища.

Таким чином, фінансові результати підприємства формуються в процесі взаємодії доходів і витрат та відображають ефективність використання ресурсів у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Їх величина та динаміка залежать від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають рівень прибутковості та фінансової стійкості підприємства. Комплексний аналіз фінансових результатів є необхідною передумовою обґрунтування управлінських рішень та підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Стилістичне редагування розділу 1.1 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

1.2 Система показників оцінки фінансового стану підприємства

Система показників оцінки фінансового стану підприємства є важливим інструментом аналізу його діяльності та ефективності управління фінансовими ресурсами. Фінансовий стан відображає рівень забезпеченості підприємства ресурсами, ефективність їх використання та здатність до стабільного функціонування і розвитку в умовах змінного середовища. У сучасних умовах аналіз фінансового стану набуває особливого значення, оскільки виступає основою для прийняття управлінських рішень і забезпечення фінансової безпеки підприємства. [34; 36; 39]

Для комплексної оцінки фінансового стану підприємства використовується система взаємопов'язаних показників, які характеризують різні аспекти його діяльності. До основних груп належать показники

прибутковості (рентабельність), ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності. Кожна з цих груп відображає окремі сторони функціонування підприємства: рівень ефективності використання ресурсів, здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, структуру джерел фінансування та інтенсивність використання активів. Сукупний аналіз цих показників дозволяє отримати цілісну оцінку фінансового стану підприємства та визначити напрями підвищення ефективності його діяльності [45, с. 21-22].

Ліквідність підприємства є важливою характеристикою його фінансового стану та відображає здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Вона визначається швидкістю перетворення активів у грошові кошти та безпосередньо пов'язана з платоспроможністю підприємства. Достатній рівень ліквідності забезпечує безперервність господарської діяльності, тоді як її недостатність може призвести до фінансових труднощів і втрати платоспроможності [9, с. 43-44; 55].

Узагальнюючи, система показників ліквідності дозволяє комплексно оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Використання сукупності коефіцієнтів поточної, швидкої та абсолютної ліквідності, а також показника чистого робочого капіталу дає можливість оцінити як загальний рівень забезпеченості підприємства ліквідними ресурсами, так і його платоспроможність у різних часових горизонтах — від поточної діяльності до негайних розрахунків. Аналіз зазначених показників у динаміці забезпечує більш об'єктивне розуміння фінансового стану підприємства та дозволяє виявити потенційні ризики втрати ліквідності.

Наступним етапом аналізу є оцінка фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість підприємства є ключовим аспектом його економічної діяльності, що визначає здатність підприємства стабільно функціонувати та розвиватися. Вона відображає здатність підприємства забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед

кредиторами, постачальниками та працівниками. Фінансова стійкість характеризується наявністю достатніх фінансових ресурсів для покриття витрат та інвестування в розвиток. Фінансова стійкість підприємства — це здатність організації підтримувати стабільний фінансовий стан та забезпечувати свою діяльність у довгостроковій перспективі. Вона виражається через ефективне управління фінансовими ресурсами та здатність підприємства реагувати на внутрішні і зовнішні економічні виклики. Фінансова стійкість визначається як баланс між власними та залученими коштами, що дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. [3, 44]

Показники фінансової стійкості дозволяють комплексно оцінити структуру джерел фінансування підприємства, рівень його залежності від позикового капіталу та здатність забезпечувати стабільну діяльність у довгостроковій перспективі. Використання коефіцієнта автономії, коефіцієнта співвідношення позикового й власного капіталу та показника чистого боргу до EBITDA дає змогу визначити ступінь фінансової незалежності, оцінити ризикованість фінансової структури та рівень боргового навантаження підприємства. Аналіз зазначених показників у сукупності забезпечує більш об'єктивне розуміння фінансової стійкості, дозволяє виявити потенційні фінансові ризики та оцінити здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан у динаміці.

Наступним етапом аналізу є оцінка ділової активності підприємства.

Ділова активність підприємства є важливою характеристикою ефективності його господарської діяльності та відображає рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Вона характеризує якість управління, результативність функціонування підприємства, а також його потенційні можливості розвитку та конкурентоспроможність на ринку. Оцінка ділової активності передбачає комплексний аналіз ефективності використання ресурсів і динаміки основних показників діяльності, що дозволяє визначити як поточні результати

функціонування підприємства, так і перспективи його подальшого розвитку. [9, с. 86; 32; 38]

Показники ділової активності дозволяють комплексно оцінити ефективність використання ресурсів підприємства та швидкість їх обороту в процесі господарської діяльності. Використання коефіцієнтів оборотності активів і запасів, а також показників тривалості розрахунків з дебіторами і кредиторами дає змогу визначити ефективність управління оборотними ресурсами та рівень організації фінансових потоків. Узагальнюючим показником виступає фінансовий цикл, який відображає тривалість обороту грошових коштів і потребу підприємства у фінансуванні поточної діяльності. Аналіз зазначених показників у сукупності дозволяє виявити проблемні аспекти управління ресурсами та оцінити загальну ефективність ділової активності підприємства.

Фінальними етапом аналізу є оцінка рентабельності підприємства.

Рентабельність є одним із ключових показників ефективності діяльності підприємства, що відображає співвідношення між отриманими результатами та використаними ресурсами. Вона характеризує здатність підприємства генерувати прибуток на вкладений капітал, виступаючи важливим індикатором якості управління активами та загальної ефективності господарської діяльності. У сучасному фінансовому аналізі рентабельність використовується як узагальнюючий показник, що дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, його стабільність та перспективи розвитку [4, 14].

Отже, система показників рентабельності дозволяє комплексно оцінити ефективність діяльності підприємства з різних позицій: прибутковості реалізації, ефективності використання активів та дохідності власного капіталу. Використання таких показників, як рентабельність продажів, активів, власного капіталу та операційна рентабельність за EBITDA, забезпечує багатосторонній аналіз фінансових результатів і дає змогу виявити загальні тенденції розвитку підприємства.

У таблиці 1.4 наведено узагальнену систему показників фінансового стану підприємства з їх економічною інтерпретацією. Представлені індикатори дозволяють оцінити ліквідність, фінансову стійкість, ділову активність та рентабельність у стислому аналітичному вигляді.

Для розрахунку деяких показників потрібно визначити термін EBITDA та її формулу.

EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) характеризує фінансовий результат підприємства до врахування витрат на сплату відсотків, податку на прибуток та амортизації. [5]

Показник розраховується за формулою:

$$EBITDA = EBIT + A \quad (1.3)$$

де: EBITDA – прибуток до вирахування відсотків, податків і амортизації

EBIT – операційний прибуток

A – амортизація.

Таблиця 1.4 – Система показників оцінки фінансового стану підприємства

Показник	Формула	Коротка характеристика
Ліквідність		
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Загальна короткострокова платоспроможність
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	Платоспроможність без урахування запасів
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти + їх еквіваленти) / Поточні зобов'язання	Негайна платіжна готовність
Чистий робочий капітал	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	Наявність власних оборотних коштів
Фінансова стійкість		
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Всього активів	Рівень фінансової незалежності
Співвідношення позикового і власного капіталу	Позиковий капітал / Власний капітал	Фінансовий леверидж (ризик залежності)

Продовження таблиці 1.4

Чистий борг / EBITDA	(Загальний борг – Грошові кошти) / EBITDA	Рівень боргового навантаження
Ділова активність		
Оборотність активів	Чистий дохід від реалізації / Середня вартість активів	Ефективність використання активів
Оборотність запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середня вартість запасів	Швидкість використання запасів
Період погашення дебіторської заборгованості	$(360 * \text{Середня дебіторська заборгованість}) / \text{Чистий дохід від реалізації}$	Швидкість інкасації коштів
Період погашення кредиторської заборгованості	$(360 * \text{Середня кредиторська заборгованість}) / \text{Собівартість реалізованої продукції}$	Тривалість відстрочки платежів
Період обороту запасів	$(360 * \text{Середня вартість запасів}) / \text{Собівартість реалізованої продукції}$	Тривалість зберігання запасів
Фінансовий цикл	Період обороту запасів + Період дебіторської заборгованості – Період кредиторської заборгованості	Тривалість обороту грошових коштів
Рентабельність		
Рентабельність продажів	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	Прибутковість виручки
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Активи	Віддача активів
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	Дохідність інвестицій власників
Рентабельність за EBITDA	EBITDA / Чистий дохід від реалізації	Операційна прибутковість

Джерело: розроблено автором за даними [6; 7, с.66; 11, с. 587-590;13;15-22; 35; 51, с. 110; 59]

Підсумовуючи, система показників фінансового стану підприємства охоплює взаємопов'язані групи індикаторів ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, що дозволяє здійснювати комплексну оцінку ефективності його діяльності. Використання сукупності абсолютних і відносних показників забезпечує більш об'єктивне розуміння здатності підприємства виконувати свої зобов'язання, ефективно використовувати ресурси та генерувати прибуток. Комплексний аналіз зазначених показників

формує аналітичну базу для подальшого дослідження прибутковості та рентабельності підприємства в наступних розділах роботи.

Стилістичне редагування розділу 1.2 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

1.3 Сучасні підходи до аналізу прибутковості та рентабельності суб'єктів господарювання

У сучасних умовах аналіз прибутковості та рентабельності суб'єктів господарювання не обмежується використанням окремих фінансових коефіцієнтів. Розвиток фінансової аналітики зумовив формування різних підходів, які відрізняються рівнем деталізації, глибиною аналізу та здатністю враховувати фактори, що впливають на кінцевий фінансовий результат. Загалом можна виділити кілька ключових підходів до оцінки прибутковості підприємства: класичний коефіцієнтний, факторний та комплексний.

Традиційні показники рентабельності є базовим інструментом оцінки ефективності діяльності підприємства, оскільки дозволяють визначити співвідношення отриманого прибутку до використаних ресурсів та всебічно охарактеризувати результати господарювання. На відміну від абсолютного показника прибутку, рентабельність є відносною характеристикою, що дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів незалежно від масштабів діяльності підприємства. Це особливо важливо в умовах, коли однаковий обсяг прибутку може бути отриманий за різного рівня витрат або залученого капіталу. Застосування показників рентабельності забезпечує можливість порівняльного аналізу, оцінки дохідності діяльності та виявлення загальних тенденцій розвитку підприємства. Водночас дана система показників має певні обмеження, оскільки не дозволяє повною мірою визначити ступінь ефективності господарювання та розкрити вплив окремих факторів на

формування фінансових результатів. У зв'язку з цим традиційні показники доцільно розглядати як базовий етап аналізу, який потребує подальшого поглиблення із застосуванням більш складних аналітичних підходів [24; 25; 54].

Таким чином, традиційні показники рентабельності дозволяють отримати загальне уявлення про ефективність діяльності підприємства, однак не дають можливості визначити причини зміни фінансових результатів. У зв'язку з цим виникає необхідність застосування факторного підходу, який забезпечує більш глибокий аналіз та дозволяє дослідити вплив окремих чинників на рівень рентабельності.

Факторний підхід до аналізу рентабельності реалізується через модель «DuPont», яка є одним із найбільш поширених інструментів поглибленого фінансового аналізу. Її основною метою є визначення факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства, та оцінка ступеня їх впливу на кінцевий фінансовий результат. Особливістю моделі є те, що вона дозволяє розкласти інтегральний показник рентабельності на окремі складові, забезпечуючи більш детальне дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства[53; 54]

Класична модель DuPont передбачає декомпозицію рентабельності власного капіталу на три основні фактори:

$$ROE = \frac{\text{ЧП}}{\text{Д}} * \frac{\text{Д}}{\text{ВА}} * \frac{\text{ВА}}{\text{ВК}} \quad (1.4)$$

де ROE – рентабельність власного капіталу;

Д – чистий дохід від реалізації;

ЧП – чистий прибуток;

ВА – всього активів;

ВК – власний капітал.

Зазначені компоненти відображають ключові аспекти діяльності підприємства: прибутковість реалізації, ефективність використання активів та структуру джерел фінансування. Такий підхід дозволяє не лише оцінити загальний рівень рентабельності, але й виявити конкретні причини її зміни, що значно підвищує аналітичну цінність дослідження.

Перевагою моделі «DuPont» є її здатність забезпечувати комплексний факторний аналіз, виявляти взаємозв'язки між показниками та визначати напрями підвищення ефективності діяльності підприємства. Водночас її використання має певні обмеження, зокрема залежність від якості фінансової звітності та орієнтацію переважно на бухгалтерські показники, що може не повністю враховувати ринкові умови функціонування підприємства.

Отже, модель «DuPont» є ефективним інструментом факторного аналізу рентабельності, який дозволяє поглибити оцінку фінансових результатів діяльності підприємства та виявити ключові резерви їх покращення.

Водночас жоден із розглянутих підходів не може забезпечити повну та всебічну оцінку ефективності діяльності підприємства. Це обумовлює доцільність їх поєднання в межах комплексного підходу до аналізу прибутковості та рентабельності.

Сучасні умови функціонування підприємств зумовлюють необхідність використання комплексного підходу до аналізу прибутковості та рентабельності. Такий підхід передбачає поєднання різних методів фінансового аналізу з метою отримання всебічної та об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства. [43].

Застосування комплексного підходу дає змогу інтегрувати результати аналізу традиційних показників рентабельності та факторного аналізу за моделлю «DuPont», що дозволяє врахувати як загальні характеристики ефективності діяльності, так і вплив ключових факторів на формування фінансових результатів.

Перевагою комплексного підходу є можливість формування цілісного уявлення про ефективність діяльності підприємства, що сприяє прийняттю

обґрунтованих управлінських рішень та розробці стратегії його подальшого розвитку. Водночас його застосування потребує значного обсягу інформації та високого рівня аналітичної підготовки.

Таблиця 1.5 – Підходи до аналізу прибутковості та рентабельності

Підхід	Сутність	Переваги	Недоліки
Коефіцієнтний	Оцінка прибутковості за допомогою системи показників рентабельності	Простота розрахунку; доступність інформації; можливість порівняння	Не дозволяє визначити причини зміни рентабельності
Факторний (DuPont)	Декомпозиція рентабельності власного капіталу на окремі фактори	Дає змогу визначити вплив окремих факторів; поглиблений аналіз	Потребує більшого обсягу інформації; залежить від якості звітності
Комплексний	Поєднання різних методів аналізу	Найбільш повна оцінка ефективності діяльності; врахування різних аспектів	Висока трудомісткість; потреба у значному масиві даних

Джерело: розроблено автором за даними [24; 25; 43; 54]

Отже, у сучасних умовах аналіз прибутковості та рентабельності суб'єктів господарювання базується на поєднанні різних підходів, кожен з яких має свої переваги та обмеження. Традиційні показники рентабельності забезпечують загальну оцінку ефективності діяльності підприємства, однак не дозволяють визначити фактори її зміни. Факторний підхід, зокрема модель «DuPont», дає змогу деталізувати вплив окремих чинників на рівень рентабельності. Найбільш обґрунтованим є комплексний підхід, який поєднує різні методи аналізу та забезпечує всебічну і об'єктивну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства.

Стилістичне редагування розділу 1.3 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

Висновки до розділу 1

У ході дослідження теоретико-методичних основ аналізу прибутковості та рентабельності встановлено, що фінансові результати є ключовим індикатором ефективності діяльності підприємства та основою його розвитку. Прибуток у сучасних умовах виступає не лише як різниця між доходами та витратами, а й як важливий фактор забезпечення фінансової стійкості, інвестиційної привабливості та зниження ризику банкрутства. Формування прибутку має послідовний характер і відображає результати операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

У процесі дослідження систематизовано основні показники оцінки фінансового стану підприємства, що дозволяє поєднати аналіз прибутковості з оцінкою ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності. Встановлено, що показники ліквідності та платоспроможності характеризують здатність підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання, тоді як показники фінансової стійкості відображають довгострокову збалансованість структури капіталу. У сукупності ці показники формують систему оцінки ефективності діяльності підприємства.

Обґрунтовано, що використання лише абсолютних показників прибутку не забезпечує об'єктивної оцінки ефективності, оскільки не враховує обсяг задіяних ресурсів. У зв'язку з цим доцільним є застосування відносних показників рентабельності, які дозволяють здійснювати порівняльний аналіз та оцінювати ефективність використання ресурсів. Поглиблення аналізу забезпечується застосуванням факторного підходу, зокрема моделі «DuPont», яка дозволяє визначити вплив ключових факторів на рентабельність власного капіталу.

Узагальнення сучасних підходів до аналізу прибутковості та рентабельності дозволило встановити, що найбільш обґрунтованим є комплексний підхід, який поєднує традиційні та факторні методи аналізу. Такий підхід забезпечує оцінку ефективності діяльності підприємства та створює основу для подальшого дослідження.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРНАФТА»

2.1 Загальна характеристика АТ «Укрнафта»

Акціонерне товариство «Укрнафта» є найбільшою нафтовидобувною компанією України та одним із ключових підприємств паливно-енергетичного комплексу держави. Компанія здійснює діяльність у межах вертикально-інтегрованої моделі, що охоплює повний цикл операцій - від розвідки та видобутку вуглеводнів до їх переробки та реалізації кінцевим споживачам.

У 1994 році державне підприємство було реорганізовано в акціонерне товариство. У подальшому структура власності зазнала змін: станом на сьогодні 50% + 1 акція належать НАК «Нафтогаз України». У листопаді 2022 року частка приватних акціонерів була передана в управління державі в особі Міністерства оборони України на період дії воєнного стану. У липні 2025 року відбулася чергова трансформація корпоративного управління, що супроводжувалася оновленням статуту та уточненням організаційної моделі управління [42].

Виробнича діяльність АТ «Укрнафта» охоплює кілька регіонів України, зокрема Сумську, Полтавську, Чернігівську, Харківську, Львівську, Івано-Франківську та Чернівецьку області. Операційна структура компанії поділена на два територіальні бізнес-підрозділи: «Укрнафта-Схід» та «Укрнафта-Захід», що забезпечує управління виробничими активами залежно від регіону розташування родовищ [42].

До складу виробничої структури підприємства входять шість нафтогазовидобувних управлінь (НГВУ), три газопереробні заводи (ГПЗ), а також спеціалізовані підрозділи, зокрема «Укрнафта Буріння» та Управління нафтопромислового сервісу.

Ресурсна база компанії включає понад 80 спеціальних дозволів на користування надрами, що охоплюють значні площі нафтогазоносних територій України. Експлуатаційний фонд свердловин становить понад 1800 нафтових та понад 160 газових свердловин. Це формує основу виробничого потенціалу підприємства та визначає його роль у видобувному секторі країни [42].

Окремим напрямом діяльності є роздрібна реалізація нафтопродуктів через мережу автозаправних комплексів. Монобрендова мережа АЗК UKRNAFTA налічує 662 об'єкти, розташовані у більшості регіонів України. Це забезпечує вертикальну інтеграцію компанії та зв'язок між видобувною і збутовою ланками [42].

Організаційну структуру виробничих та сервісних підрозділів АТ «Укрнафта» наведено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Організаційна структура виробничих та сервісних підрозділів АТ «Укрнафта»

Джерело: розроблено автором за даними [48]

Організаційна структура АТ «Укрнафта» побудована за функціонально-територіальним принципом. Управління виробничими активами здійснюється через бізнес-підрозділи «Схід» та «Захід», до складу яких входять нафтогазовидобувні управління та газопереробні заводи. Окремо функціонують сервісні підрозділи, що забезпечують виконання допоміжних виробничих процесів, зокрема буріння, транспортне обслуговування та нафтовий сервіс. Така структура сприяє ефективному управлінню виробничими процесами та координації діяльності підприємства.

Для більш повної характеристики напрямів діяльності АТ «Укрнафта» доцільно розглянути основні види економічної діяльності підприємства відповідно до КВЕД (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні види економічної діяльності АТ «Укрнафта»

Код КВЕД	Вид діяльності
06.10	Добування сирої нафти (основний вид діяльності)
06.20	Добування природного газу
19.20	Виробництво продуктів нафтоперероблення
47.30	Роздрібна торгівля паливом
46.71	Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами
35.11	Виробництво електроенергії
35.14	Торгівля електроенергією
71.12	Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Основними напрямками діяльності АТ «Укрнафта» є видобування нафти та природного газу, виробництво продуктів нафтоперероблення, а також оптова і роздрібна реалізація паливно-енергетичної продукції. Крім того, підприємство здійснює діяльність у сфері енергетики, інжинірингу та технічного супроводу виробничих процесів. Це підтверджує вертикально інтегрований характер діяльності компанії та свідчить про диверсифікацію її операційної діяльності.

Таким чином, АТ «Укрнафта» є складним вертикально інтегрованим підприємством паливно-енергетичного комплексу, діяльність якого охоплює повний цикл операцій – від видобутку вуглеводнів до реалізації нафтопродуктів кінцевим споживачам. Розгалужена виробнича та організаційна структура, значна ресурсна база та диверсифіковані напрями діяльності формують стабільний виробничий потенціал компанії та визначають її стратегічну роль у національній економіці.

Аналіз організаційної структури та основних видів економічної діяльності підприємства свідчить про високу складність його управлінської системи та багатогалузевий характер операційної діяльності. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність детального дослідження фінансових результатів, ефективності використання ресурсів та оцінки фінансового стану підприємства.

Стилістичне редагування розділу 2.1 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

2.2 Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства є важливим етапом оцінки ефективності його господарської діяльності, оскільки дозволяє виявити тенденції зміни ключових фінансових показників у часі. Дослідження динаміки доходів, витрат та фінансових результатів дає змогу оцінити стабільність розвитку підприємства, визначити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на результати його діяльності, а також виявити проблемні аспекти функціонування. У межах даного підрозділу здійснюється аналіз змін основних показників фінансових результатів АТ «Укрнафта» за кілька звітних періодів із використанням порівняльного підходу та коригування на інфляційні процеси, що забезпечує більш об'єктивну оцінку їх динаміки.

Інформаційною базою для проведення аналізу динаміки фінансових результатів АТ «Укрнафта» є дані фінансової звітності, зокрема форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». У таблиці наведено основні показники фінансових результатів підприємства за 2020–2024 роки, що характеризують обсяги доходів, витрат та фінансовий результат діяльності. Представлені дані слугують основою для подальшого аналізу їх динаміки та виявлення тенденцій зміни ефективності функціонування підприємства.

Таблиця 2.2 – Фінансові результати АТ «Укрнафта» за 2020-2024 роки.

Показник (тис. грн)	2020	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації	35534818	36943481	40873012	95169397	105199240
Собівартість реалізованої продукції	18005894	18094199	17278951	44684808	78816616
Валовий прибуток	17528924	18849282	23594061	50484589	26382624
Адміністративні витрати	1661218	1758959	1948575	2042963	3081480
Витрати на збут	1690741	1809745	3292446	6747797	5673898
Інші операційні витрати	9220045	11506942	24010142	17003615	4072588
Інші операційні доходи	1174901	2024927	1544178	2895899	3725493
Операційний прибуток	6043516	5886868	-4112924	27586113	17280151
Фінансові доходи	79241	369456	752827	2146983	2977911
Фінансові витрати	550321	3330671	1761812	492708	464543
Прибуток до оподаткування	5572436	2925653	-5121909	29240388	19793519
Податок на прибуток	1303176	495606	637204	5642217	3409889
Чистий прибуток	4269260	2430047	-4484705	23598171	16383630

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

Ознайомившись із фінансовими результатами АТ "Укрнафта", перейдемо до горизонтального аналізу основних показників діяльності, що

дозволить оцінити динаміку їхніх змін протягом 2020–2024 років (див. таб. 2.3).

Таблиця 2.3 – Номінальна динаміка фінансових показників АТ «Укрнафта»

Показник (%)	2020	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації	100%	104%	111%	233%	111%
Собівартість реалізованої продукції	100%	100%	95%	259%	176%
Валовий прибуток	100%	108%	125%	214%	52%
Адміністративні витрати	100%	106%	111%	105%	151%
Витрати на збут	100%	107%	182%	205%	84%
Інші операційні витрати	100%	125%	209%	71%	24%
Інші операційні доходи	100%	172%	76%	188%	129%
Операційний прибуток	100%	97%	-170%	771%	63%
Фінансові доходи	100%	466%	204%	285%	139%
Фінансові витрати	100%	605%	53%	28%	94%
Прибуток до оподаткування	100%	53%	-275%	671%	68%
Податок на прибуток	100%	38%	129%	885%	60%
Чистий прибуток	100%	57%	-285%	626%	69%

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

Поряд із вивченням номінальних темпів зміни показників, критично важливим є врахування впливу інфляційних процесів у галузі. Для об'єктивної оцінки реальної ефективності діяльності АТ «Укрнафта» проведемо порівняльний аналіз динаміки доходів із урахуванням індексу цін виробників (див. таб. 2.4).

Для визначення реальної динаміки фінансових показників проведено коригування на індекс цін виробників промислової продукції, опублікований Міністерством Фінансів. [10]

Таблиця 2.4 – Реальна динаміка фінансових показників АТ «Укрнафта» з урахуванням індексу цін виробників

Показник (%)	2020	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації	100%	58%	65%	201%	102%
Собівартість реалізованої продукції	100%	56%	56%	223%	162%
Валовий прибуток	100%	60%	73%	184%	48%
Адміністративні витрати	100%	59%	65%	90%	139%
Витрати на збут	100%	60%	106%	177%	77%
Інші операційні витрати	100%	70%	122%	61%	22%
Інші операційні доходи	100%	96%	45%	162%	118%
Операційний прибуток	100%	54%	-99%	664%	58%
Фінансові доходи	100%	260%	119%	246%	127%
Фінансові витрати	100%	338%	31%	24%	87%
Прибуток до оподаткування	100%	29%	-161%	578%	62%
Податок на прибуток	100%	21%	75%	763%	55%
Чистий прибуток	100%	32%	-166%	539%	64%

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

Для більш наочного відображення тенденцій зміни фінансового результату АТ «Укрнафта» доцільно подати динаміку чистого прибутку підприємства графічно (рис. 2.2).

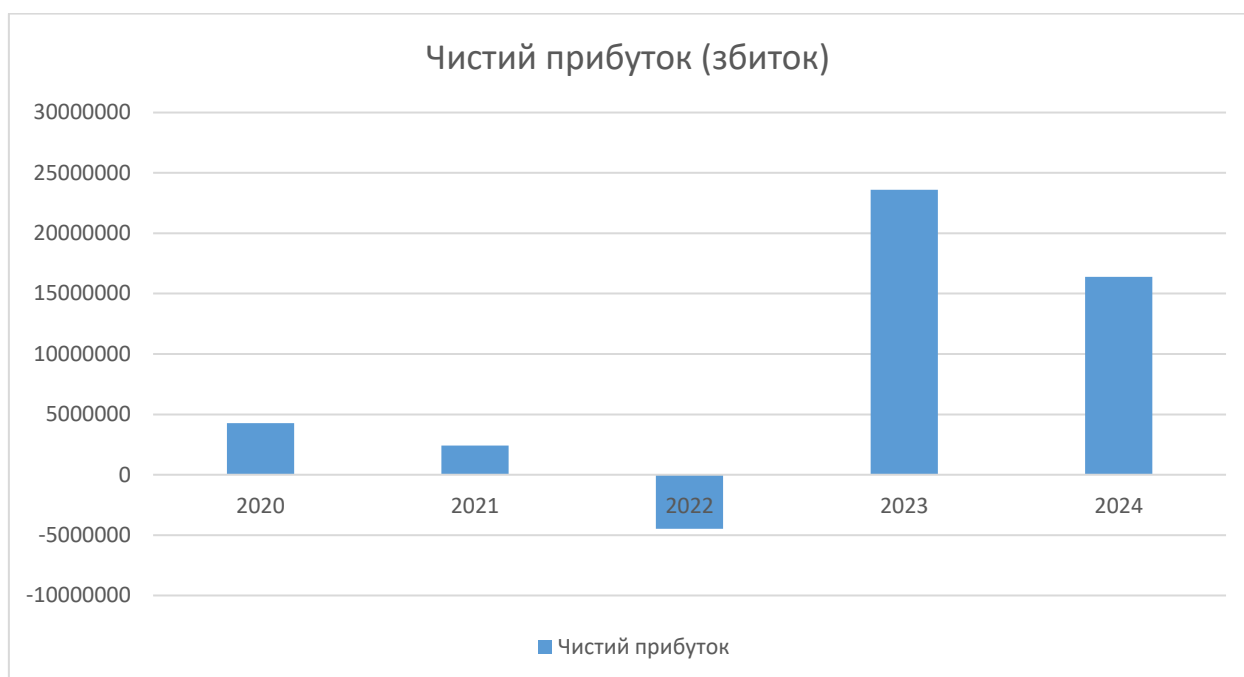

Рисунок 2.2 – Динаміка чистого прибутку АТ «Укрнафта» за 2020–2024 роки

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

У 2020 році чистий дохід від реалізації продукції АТ «Укрнафта» склав 35534818 тис. грн, тоді як собівартість реалізованої продукції становила 18005894 тис. грн. У результаті підприємство отримало валовий прибуток у розмірі 17528924 тис. грн. Рівень валового прибутку свідчить про достатню ефективність основної діяльності підприємства та здатність компанії формувати значний фінансовий результат після покриття виробничих витрат.

Формування операційного результату відбувалося під впливом адміністративних витрат у сумі 1661218 тис. грн, витрат на збут у розмірі 1690741 тис. грн та інших операційних витрат, які склали 9220045 тис. грн. Водночас підприємство отримало інші операційні доходи у сумі 1174901 тис. грн. З урахуванням зазначених показників операційний прибуток АТ «Укрнафта» у 2020 році становив 6043516 тис. грн. Значна частка інших операційних витрат свідчить про їх суттєвий вплив на формування операційного фінансового результату підприємства.

Фінансові витрати компанії у 2020 році становили 550321 тис. грн, а фінансові доходи 79241 тис. грн. унаслідок чого прибуток до оподаткування склав 5 572436 тис. грн. Після сплати податку на прибуток у розмірі 1303176 тис. грн чистий прибуток АТ «Укрнафта» досяг 4269260 тис. грн. Отриманий позитивний фінансовий результат свідчить про прибутковість діяльності підприємства та ефективність формування операційного прибутку у 2020 році.

У 2021 році чистий дохід від реалізації продукції АТ «Укрнафта» склав 36943481 тис. грн, що у номінальному вираженні на 4% перевищує показник 2020 року. Водночас з урахуванням індексу цін виробників у реальному вираженні дохід скоротився до 58% від рівня попереднього року. Це свідчить про те, що номінальне зростання виручки значною мірою було зумовлене інфляційними процесами та підвищенням цін на енергоносії, тоді як реальна ефективність реалізації продукції знизилася.

Собівартість реалізованої продукції у 2021 році становила 18094199 тис. грн, що практично відповідає рівню 2020 року, але враховуючи індекс цін виробників собівартість знизилась на 44%. Валовий прибуток підприємства зріс до 18849282 тис. грн, однак у реальному вираженні цей показник становив лише 60% від рівня попереднього року. Така ситуація свідчить про зниження ефективності формування фінансового результату в умовах зростання виробничих цін.

Операційна діяльність підприємства у 2021 році супроводжувалася помірним зростанням витрат. Адміністративні витрати склали 1758959 тис. грн, витрати на збут - 1809745 тис. грн, а інші операційні витрати зросли до 11506942 тис. грн. Одночасно компанія отримала інші операційні доходи у сумі 2024927 тис. грн. У результаті прибуток від операційної діяльності становив 5886868 тис. грн. Проте у реальному вираженні операційний прибуток скоротився до 54% від рівня 2020 року, що свідчить про погіршення ефективності основної діяльності підприємства.

Суттєвий вплив на фінансові результати у 2021 році справило різке зростання фінансових витрат, які досягли 3330671 тис. грн, що у 6 разів

перевищує показник 2020 року зокрема збільшення фінансового доходу на 366% за номінальною динамікою не вдалося перекрити витрати. Навіть з урахуванням індексу цін виробників реальне зростання фінансових витрат склало 338%. Значне збільшення витрат на обслуговування зобов'язань стало одним із ключових факторів скорочення прибутковості підприємства.

За підсумками 2021 року чистий прибуток АТ «Укрнафта» становив 2430047 тис. грн, що складає 57% від рівня попереднього року у номінальному та 32% у реальному вираженні. Скорочення чистого прибутку свідчить про погіршення фінансових результатів підприємства та зростання впливу фінансових витрат на кінцевий результат діяльності компанії.

У 2022 році чистий дохід від реалізації продукції АТ «Укрнафта» склав 40873012 тис. грн, що на 11% перевищує показник 2021 року у номінальному вираженні. Водночас з урахуванням індексу цін виробників реальний показник доходу становив лише 65% від рівня попереднього року. Це свідчить про суттєвий вплив інфляційних процесів на формування виручки підприємства та скорочення реального обсягу отриманих фінансових ресурсів.

Собівартість реалізованої продукції у 2022 році знизилася до 17278951 тис. грн, що становить 95% від рівня 2021 року у номінальному та 56% у реальному вираженні. Внаслідок цього валовий прибуток підприємства зріс до 23594061 тис. грн. Скорочення собівартості на фоні зростання доходу позитивно вплинуло на формування валового фінансового результату підприємства.

Разом з тим, у 2022 році спостерігалось суттєве зростання інших операційних витрат, які досягли 24010142 тис. грн, що становить 209% від рівня 2021 року. Одночасно інші операційні доходи скоротилися до 1544178 тис. грн. Значне збільшення операційних витрат стало основною причиною формування операційного збитку в розмірі 4112924 тис. грн, що свідчить про різке погіршення ефективності операційної діяльності підприємства.

Фінансові витрати АТ «Укрнафта» у 2022 році становили 1761812 тис. грн., в той час фінансовий дохід склав 752827. У результаті збиток до

оподаткування склав 5121909 тис. грн. Після врахування податкових зобов'язань чистий збиток підприємства за підсумками року досяг 4484705 тис. грн. Отримання від'ємного фінансового результату свідчить про суттєве погіршення фінансового стану підприємства в умовах воєнних та макроекономічних викликів 2022 року.

У 2023 році чистий дохід від реалізації продукції АТ «Укрнафта» суттєво зріс і склав 95169397 тис. грн, що у номінальному вираженні на 133% перевищує показник 2022 року. З урахуванням індексу цін виробників реальне зростання доходу становило 201% від рівня попереднього року. Значне збільшення виручки свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства та покращення результативності реалізації продукції в умовах поступової стабілізації ринку.

Суттєве зростання доходів позитивно вплинуло на формування фінансових результатів підприємства. Операційний прибуток у 2023 році становив 27586113 тис. грн, тоді як у 2022 році компанія зазнала операційного збитку. Відновлення прибутковості операційної діяльності свідчить про підвищення ефективності управління витратами та покращення результатів основної діяльності підприємства.

Фінансові витрати у 2023 році скоротилися до 492708 тис. грн, а фінансові доходи збільшились до 2146983 тис. грн., що також позитивно вплинуло на кінцевий фінансовий результат. У результаті прибуток до оподаткування склав 29240388 тис. грн, а чистий прибуток підприємства досяг 23598171 тис. грн, що є найвищим показником за весь аналізований період.

Отримання значного чистого прибутку у 2023 році свідчить про суттєве покращення фінансового стану АТ «Укрнафта», відновлення ефективності операційної діяльності та посилення фінансової стійкості підприємства після кризового 2022 року.

У 2024 році чистий дохід від реалізації продукції АТ «Укрнафта» склав 105199240 тис. грн. У номінальному вираженні дохід зріс на 11% порівняно з 2023 роком, проте реальна динаміка становила лише 102% від рівня

попереднього року. Це свідчить про суттєве уповільнення темпів зростання доходів у реальному вираженні після різкого підйому у 2023 році.

Водночас у 2024 році суттєво зросла собівартість реалізованої продукції, яка досягла 78816616 тис. грн. У номінальному вираженні цей показник збільшився на 76% порівняно з попереднім роком, а в реальному на 62%. Темпи зростання собівартості значно перевищили темпи зростання доходу, що призвело до скорочення валового прибутку підприємства. Така динаміка може свідчити про посилення витратного навантаження на діяльність компанії.

Операційний прибуток АТ «Укрнафта» у 2024 році скоротився до 17280151 тис. грн, що становить 63% від рівня 2023 року у номінальному та 58% у реальному вираженні. Одночасно адміністративні витрати зросли до 3081480 тис. грн. Скорочення операційного прибутку на фоні зростання витрат свідчить про зниження ефективності операційної діяльності підприємства порівняно з попереднім роком.

Чистий прибуток АТ «Укрнафта» за підсумками 2024 року становив 16383630 тис. грн, що у номінальному вираженні складає 69% від рівня 2023 року, а в реальному 64%. Незважаючи на збереження високого рівня прибутковості, результати 2024 року свідчать про зниження ефективності формування фінансового результату через випереджаюче зростання витрат порівняно з доходами підприємства.

За результатами проведеного аналізу фінансових результатів АТ «Укрнафта» встановлено, що протягом 2020-2024 років діяльність підприємства характеризувалася значною нестабільністю фінансових показників під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. У 2020-2021 роках компанія зберігала прибутковість, проте спостерігалось поступове погіршення реальної ефективності діяльності через інфляційні процеси та зростання фінансових витрат. У 2022 році підприємство зазнало суттєвого погіршення фінансових результатів, що проявилось у формуванні чистого збитку та різкому зростанні операційних витрат в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

У 2023 році АТ «Укрнафта» вдалося суттєво покращити результати діяльності, про що свідчить різке зростання доходу, відновлення операційної прибутковості та отримання рекордного чистого прибутку. Проте результати 2024 року засвідчили уповільнення темпів зростання та посилення витратного навантаження на підприємство, що призвело до скорочення операційного та чистого прибутку порівняно з попереднім роком.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що фінансові результати АТ «Укрнафта» суттєво залежать від макроекономічних умов, рівня витрат, цінової кон'юнктури енергетичного ринку та ефективності управління операційною діяльністю. Незважаючи на збереження високих абсолютних показників прибутковості у 2023-2024 роках, виявлені тенденції свідчать про необхідність детальнішого дослідження фінансового стану підприємства.

У зв'язку з цим наступним етапом дослідження є проведення комплексного аналізу фінансового стану АТ «Укрнафта» шляхом розрахунку показників рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності, що дозволить більш повно оцінити ефективність діяльності підприємства та виявити основні тенденції його розвитку.

Стилістичне редагування розділу 2.2 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

2.3 Оцінка ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності АТ «Укрнафта»

У підрозділі 2.3 доцільно провести оцінку основних фінансових показників АТ «Укрнафта», що характеризують рівень ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства. Аналіз зазначених показників дозволяє комплексно оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами, здатність підприємства своєчасно виконувати свої

зобов'язання, рівень залежності від позикового капіталу та результативність господарської діяльності. Для більш об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства дослідження проводиться у динаміці за 2020–2024 роки із порівнянням фактичних значень показників із рекомендованими нормативними орієнтирами.

Таблиця 2.5 – Показники фінансово-економічного стану АТ «Укрнафта»

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	Рекомендовані значення
Ліквідність						
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,50	0,75	0,52	1,11	1,35	1,5–2,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,05	0,56	0,33	0,86	0,91	0,8–1,0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,21	0,03	0,53	0,67	0,2–0,25
Чистий робочий капітал	4037076	-4387077	-13472310	3852171	10998638	Позитивне значення WC > 0
Фінансова стійкість						
Коефіцієнт автономії	0,33	0,37	0,26	0,45	0,59	≥0,5
Співвідношення позикового і власного капіталу	2,07	1,69	2,83	1,22	0,69	1,0–1,5
Чистий борг / EBITDA	2,96	3,27	-79,67	0,60	0,64	<3,0
Ділова активність						
Оборотність активів	0,88	0,87	0,92	1,78	1,41	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці.
Оборотність запасів	4,12	5,24	3,89	6,30	7,01	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці.
Період погашення дебіторської заборгованості	66,39	52,01	32,68	15,50	10,43	Тенденція до зменшення

Продовження таблиці 2.5

Період погашення кредиторської заборгованості	12,51	12,10	21,72	20,93	20,03	Оптимальний рівень (баланс між відстрочкою платежів і платоспроможністю)
Період обороту запасів	87,29	68,70	92,60	57,11	51,38	Тенденція до зменшення
Фінансовий цикл	141,17	108,60	103,56	51,68	41,78	Тенденція до зменшення
Рентабельність						
Рентабельність продажів	0,12	0,07	-0,11	0,25	0,16	> 0,05–0,1
Рентабельність активів	0,11	0,05	-0,11	0,36	0,19	> 0,03–0,1
Рентабельність власного капіталу	0,46	0,16	-0,32	1,17	0,41	> 0,1–0,15
Рентабельність за EBITDA	0,24	0,21	-0,06	0,32	0,19	> 0,1–0,25

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр.[1]

Нормативні значення фінансових показників мають узагальнений характер і можуть відрізнятися залежно від галузевої специфіки підприємства, особливостей структури капіталу, операційного циклу та умов функціонування. Для підприємств нафтогазової галузі характерною є висока капіталомісткість, значна частка необоротних активів і залежність від кон'юнктури енергетичного ринку, що може впливати на відхилення окремих показників від загальноприйнятих нормативів. У зв'язку з цим під час аналізу основна увага приділяється не лише відповідності нормативним значенням, а й динаміці показників та тенденціям їх зміни.

Аналізуючи показники ліквідності АТ «Укрнафта», можна зробити висновок про погіршення платоспроможності підприємства у 2021-2022 роках із подальшим поступовим відновленням у 2023-2024 роках. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2020 році становив 1,50, що відповідало нормативному значенню та вказує на достатній рівень покриття поточних зобов'язань оборотними активами. Проте вже у 2021 році показник знизився до 0,75, а у 2022 році досяг мінімального значення 0,52, що відображає суттєве погіршення здатності підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Подібна тенденція спостерігалася і щодо коефіцієнта швидкої ліквідності, який знизився з 1,05 у 2020 році до 0,33 у 2022 році при нормативному значенні 0,8-1,0. Це свідчить про недостатність найбільш ліквідних оборотних активів для погашення поточних зобов'язань підприємства. Крім того, у 2021-2022 роках чистий робочий капітал набув від'ємного значення, що підтверджує дефіцит оборотних коштів та підвищення залежності підприємства від короткострокових джерел фінансування.

Основними причинами погіршення показників ліквідності стали кризові явища в економіці, негативний вплив воєнних факторів на діяльність підприємства, а також значне погіршення фінансових результатів у 2022 році. У цей період компанія зазнала суттєвих втрат активів та зростання фінансового навантаження, що негативно вплинуло на структуру балансу підприємства.

Водночас у 2023-2024 роках спостерігається поступове покращення показників ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності зріс до 1,11 у 2023 році та до 1,35 у 2024 році, а коефіцієнт абсолютної ліквідності перевищив нормативне значення і склав 0,53 та 0,67 відповідно. Крім того, чистий робочий капітал знову набув позитивного значення, що свідчить про поступове відновлення фінансової стабільності та платоспроможності АТ «Укрнафта».

Погіршення показників ліквідності у 2021-2022 роках свідчить не лише про зниження платоспроможності підприємства, а й про формування

дисбалансу між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями. Це закономірно призвело до посилення залежності від позикових джерел фінансування та погіршення структури капіталу, що відображається у показниках фінансової стійкості.

Аналіз показників фінансової стійкості АТ «Укрнафта» відображає суттєве погіршення структури капіталу підприємства у 2021-2022 роках із подальшим відновленням у 2023-2024 роках. Коефіцієнт автономії протягом 2020-2022 років залишався нижчим за нормативне значення 0,5, що вказує на високу залежність підприємства від позикових джерел фінансування. Найнижче значення показника було зафіксовано у 2022 році - 0,26, що свідчить про суттєве послаблення фінансової незалежності підприємства в умовах кризового періоду.

Одночасно зі зниженням коефіцієнта автономії спостерігалось зростання співвідношення позикового і власного капіталу. У 2022 році показник зріс до 2,83 при рекомендованому значенні 1,0-1,5, що вказує на значне перевищення обсягу позикового капіталу над власними джерелами фінансування. Така ситуація була зумовлена отриманням збитку у 2022 році, погіршенням структури балансу та зростанням фінансового навантаження на підприємство.

Водночас аналіз показника чистого боргу до EBITDA демонструє суттєве покращення фінансової стійкості підприємства у 2023-2024 роках. Якщо у 2020-2021 роках значення показника перевищувало нормативний рівень та становило 2,96 і 3,27 відповідно, то у 2022 році через від'ємне значення EBITDA показник набув аномального від'ємного значення, що вказує на кризовий фінансовий стан підприємства та втрату стабільної операційної прибутковості.

Проте вже у 2023–2024 роках фінансовий стан АТ «Укрнафта» суттєво покращився. Коефіцієнт автономії зріс до 0,45 у 2023 році та до 0,59 у 2024 році, що вже перевищує нормативне значення. Одночасно співвідношення позикового і власного капіталу знизилось до 1,22 та 0,69 відповідно, що

характеризує зменшення залежності підприємства від позикових коштів. Показник чистого боргу до EBITDA також стабілізувався на рівні 0,64, що характеризує високу здатність підприємства обслуговувати боргові зобов'язання за рахунок операційного прибутку. Загалом динаміка показників фінансової стійкості показує поступове відновлення фінансової незалежності та зміцнення структури капіталу АТ «Укрнафта» після кризового періоду 2022 року.

Відновлення фінансової стійкості у 2023-2024 роках зменшило боргове навантаження на підприємство та стабілізувало структуру капіталу. Це створило передумови для більш ефективного управління оборотними активами, що проявилось у прискоренні їх обороту та підвищенні ділової активності підприємства.

Аналіз показників ділової активності АТ «Укрнафта» вказує на поступове підвищення ефективності використання активів та прискорення обороту оборотних коштів підприємства у 2023-2024 роках після кризового періоду 2022 року. Показник оборотності активів у 2020-2022 роках залишався відносно стабільним та коливався в межах 0,88-0,92, що вказує на помірну ефективність використання активів для формування доходу. Проте вже у 2023 році показник зріс до 1,78, а у 2024 році склав 1,41, що характеризує суттєве підвищення ефективності використання активів підприємства та зростання обсягів реалізації продукції.

Позитивна динаміка спостерігалася і щодо оборотності запасів. Після зниження показника до 3,89 у 2022 році, у 2023-2024 роках він зріс до 6,30 та 7,01 відповідно. Це підтверджує прискорення обороту запасів, підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами та скорочення часу їх перебування у виробничому циклі підприємства.

Додатково позитивні тенденції підтверджуються скороченням періоду погашення дебіторської заборгованості. Якщо у 2020 році підприємству в середньому було необхідно 66 днів для повернення коштів від дебіторів, то у 2024 році цей показник скоротився до 10 днів. Така динаміка показує

підвищення ефективності роботи з дебіторами та прискорення надходження грошових коштів на підприємство.

Водночас період погашення кредиторської заборгованості у 2022-2024 роках зріс до близько 20 днів, що вказує на більш активне використання підприємством відстрочки платежів у межах підтримання поточної платоспроможності. При цьому період обороту запасів після пікового значення у 2022 році поступово скорочувався та у 2024 році становив 51 день, що є позитивною тенденцією для підприємства.

Загалом фінансовий цикл АТ «Укрнафта» протягом аналізованого періоду суттєво скоротився з 141 дня у 2020 році до 41 дня у 2024 році. Це свідчить про прискорення обороту оборотного капіталу, покращення управління поточними активами та підвищення загальної ефективності операційної діяльності підприємства.

Підвищення ефективності використання активів та скорочення операційного циклу у 2023-2024 роках сприяли зростанню обсягів реалізації та більш раціональному використанню ресурсів. У результаті це безпосередньо відобразилося на покращенні фінансових результатів та зростанні рівня рентабельності підприємства.

Аналіз показників рентабельності АТ «Укрнафта» відобразив про значний вплив кризових явищ 2022 року на ефективність діяльності підприємства та подальше суттєве відновлення прибутковості у 2023-2024 роках. У 2020-2021 роках підприємство залишалося прибутковим, проте спостерігалось поступове зниження рівня рентабельності. Рентабельність продажів зменшилася з 0,12 у 2020 році до 0,07 у 2021 році, що свідчить про скорочення частки чистого прибутку в структурі доходу підприємства.

Найбільш кризовим для АТ «Укрнафта» став 2022 рік, у якому підприємство отримало чистий збиток. У результаті показники рентабельності продажів, активів та власного капіталу набули від'ємного значення та склали - 0,11, -0,11 та -0,32 відповідно. Незважаючи на зростання чистого доходу від реалізації та валового прибутку, різке збільшення інших операційних витрат

призвело до формування операційного збитку та суттєвого погіршення фінансових результатів підприємства. Від'ємне значення рентабельності власного капіталу вказує на неефективне використання власних фінансових ресурсів у кризовий період.

Водночас уже у 2023 році підприємство продемонструвало суттєве відновлення прибутковості. Рентабельність продажів зросла до 0,25, рентабельність активів до 0,36, а рентабельність власного капіталу досягла 1,17, що значно перевищує рекомендовані значення. Така динаміка була зумовлена різким зростанням чистого прибутку, відновленням операційної ефективності та суттєвим збільшенням обсягів реалізації продукції підприємства.

Показник рентабельності за EBITDA протягом 2020-2021 років залишався на стабільному рівні 0,21-0,24, що вказує на достатню ефективність операційної діяльності підприємства. У 2022 році показник набув від'ємного значення через погіршення операційного результату та формування збитку. Проте вже у 2023 році рентабельність за EBITDA зросла до 0,32, а у 2024 році стабілізувалася на рівні 0,19, що відображає відновлення здатності підприємства генерувати операційний прибуток та підтримувати високий рівень ефективності основної діяльності.

Загалом динаміка показників рентабельності вказує на суттєве погіршення ефективності діяльності АТ «Укрнафта» у 2022 році під впливом кризових та воєнних факторів, проте вже у 2023-2024 роках підприємство змогло не лише відновити прибутковість, а й досягти високого рівня фінансової результативності.

Для більш детального аналізу ефективності використання власного капіталу АТ «Укрнафта» та визначення ключових факторів впливу на показник рентабельності власного капіталу доцільно використати модель DuPont. Даний метод дозволяє комплексно оцінити вплив рентабельності продажів, оборотності активів та фінансового важеля на зміну показника ROE і

визначити основні причини його динаміки протягом аналізованого періоду (див. таб. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники для проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу АТ «Укрнафта»

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Рентабельність продажів	0,12	0,07	-0,11	0,25	0,16
Оборотність активів	0,88	0,87	0,92	1,78	1,41
Фінансовий леверидж	4,35	2,84	3,12	2,65	1,88
Рентабельність власного капіталу	0,46	0,16	-0,32	1,17	0,41

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

Аналіз моделі DuPont АТ «Укрнафта» свідчить про суттєвий вплив рентабельності продажів, оборотності активів та фінансового левериджу на зміну показника рентабельності власного капіталу протягом 2020–2024 років. У 2020 році рентабельність власного капіталу становила 0,46, що було забезпечено достатнім рівнем рентабельності продажів 0,12, стабільною оборотністю активів 0,88 та високим рівнем фінансового левериджу 4,35.

У 2021 році рентабельність власного капіталу знизилася до 0,16. Основними причинами такого погіршення стало зниження рентабельності продажів до 0,07 та скорочення оборотності активів до 0,87, що свідчить про зменшення ефективності операційної діяльності підприємства та уповільнення використання активів для формування доходу.

Найбільш кризовим для підприємства став 2022 рік, у якому рентабельність власного капіталу набула від'ємного значення -0,32. Ключовим фактором такого погіршення стало від'ємне значення рентабельності продажів -0,11, що було зумовлено отриманням чистого збитку підприємством. Незважаючи на відносно стабільний рівень оборотності активів 0,92 та високий фінансовий леверидж 3,12, підприємство не змогло забезпечити ефективне використання власного капіталу через збитковість основної діяльності.

У 2023 році спостерігається суттєве покращення показників моделі DuPont. Рентабельність власного капіталу зросла до 1,17, що було забезпечено значним підвищенням рентабельності продажів до 0,25 та зростанням оборотності активів до 1,78. Це свідчить про відновлення прибутковості підприємства, підвищення ефективності використання активів та покращення результатів операційної діяльності.

У 2024 році рентабельність власного капіталу знизилася до 0,41. Основними причинами такого скорочення стало зниження рентабельності продажів до 0,16, уповільнення оборотності активів до 1,41 та зменшення фінансового левериджу до 1,88. Проте, незважаючи на певне погіршення показників порівняно з 2023 роком, підприємство зберегло достатній рівень прибутковості та ефективності використання власного капіталу.

Загалом результати аналізу за моделлю DuPont показують, що найбільший вплив на зміну рентабельності власного капіталу АТ «Укрнафта» протягом аналізованого періоду мав саме показник рентабельності продажів, тоді як оборотність активів та фінансовий леверидж виступали додатковими факторами зміни ефективності використання власного капіталу підприємства.

В цілому проведений аналіз фінансового стану АТ «Укрнафта» показав, що діяльність підприємства у 2020–2024 роках зазнала суттєвого впливу кризових та воєнних факторів, що особливо негативно проявилось у 2022 році. У цей період спостерігалось погіршення показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності, а також зростання фінансового навантаження на

підприємство. Водночас уже у 2023–2024 роках АТ «Укрнафта» змогло поступово відновити платоспроможність, покращити структуру капіталу, підвищити ефективність використання активів та повернутися до прибуткової діяльності.

Результати аналізу свідчать про наявність як позитивних тенденцій у діяльності підприємства, так і окремих проблемних аспектів, що потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, у 2024 році спостерігається уповільнення окремих показників рентабельності порівняно з 2023 роком, а також наявність резервів для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

У зв'язку з цим доцільним є розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, підтримання фінансової стійкості та забезпечення подальшого зростання результативності діяльності АТ «Укрнафта», що буде розглянуто у наступному підрозділі.

Стилістичне редагування розділу 2.3 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

2.4 Рекомендації щодо оптимізації фінансової діяльності та підвищення прибутковості підприємства

За результатами проведеного дослідження фінансового стану та ефективності діяльності АТ «Укрнафта» було виявлено низку проблемних аспектів і напрямів, що потребують подальшого вдосконалення. З метою підвищення результатів фінансової діяльності підприємства доцільно запропонувати такі рекомендації.

За результатами проведеного аналізу було встановлено, що у 2024 році окремі показники рентабельності АТ «Укрнафта» продемонстрували зниження

порівняно з 2023 роком. Зокрема, рентабельність продажів знизилася з 0,25 до 0,16, рентабельність активів з 0,36 до 0,19, а рентабельність власного капіталу з 1,17 до 0,41. Проведений факторний аналіз за моделлю DuPont показав, що основними причинами зниження рентабельності власного капіталу стали скорочення рентабельності продажів, зниження оборотності активів та зменшення рівня фінансового важеля. Незважаючи на те, що більшість показників рентабельності залишаються в межах або вище рекомендованих значень, їх негативна динаміка свідчить про необхідність вжиття заходів щодо підтримання ефективності діяльності підприємства та забезпечення подальшого зростання його прибутковості.

Основною причиною зниження рентабельності є нерівномірне зростання собівартості реалізованої продукції на 76% порівняно з 2023 роком та доходу від реалізації продукції, який збільшився лише на 11%. Така тенденція свідчить про поступове зниження ефективності операційної діяльності підприємства та створює ризик подальшого скорочення прибутковості у майбутніх періодах. Зростання витрат більш високими темпами порівняно зі зростанням доходу негативно впливає на рівень рентабельності та може призвести до зменшення фінансового результату підприємства навіть за умови збереження стабільних обсягів реалізації продукції.

У зв'язку з цим АТ «Укрнафта» доцільно спрямувати кошти на реалізацію інвестиційних проектів та програм з модернізації, спрямованих на підвищення ефективності операційної діяльності підприємства та оптимізацію рівня витрат. Зокрема, перспективними напрямками можуть бути впровадження сучасних технологій видобутку нафти та газу, модернізація виробничого обладнання, автоматизація окремих виробничих процесів, розвиток цифрових систем моніторингу та управління, а також впровадження енергоефективних технологій. Реалізація таких заходів дозволить підвищити продуктивність виробництва, оптимізувати використання ресурсів, стримувати зростання

собівартості продукції та підвищити загальну ефективність діяльності підприємства.

Необхідність реалізації інвестиційних та інноваційних заходів у нафтогазовій галузі також підтверджується сучасними науковими дослідженнями. Зокрема, у наукових працях зазначається, що впровадження новітніх технологій у сфері видобутку, транспортування та переробки нафти й газу сприяє підвищенню ефективності виробництва, зниженню витрат, покращенню якості продукції та підвищенню конкурентоспроможності підприємств галузі. Окрім цього, застосування сучасних систем управління та моніторингу дозволяє забезпечити більш ефективний контроль виробничих процесів і підвищити загальний рівень ефективності діяльності підприємства [58].

Для забезпечення ефективного впровадження інвестиційних та інноваційних заходів доцільно використати кошти нерозподіленого прибутку, сума якого на кінець 2024 року становить 16041289 тис. грн. Водночас, зважаючи на надмірний рівень абсолютної ліквідності підприємства (0,67 при нормі 0,2–0,25), АТ «Укрнафта» має можливість частково залучити для фінансування модернізації надлишок вільних грошових коштів. Це дозволить підвищити ефективність використання оборотних активів без загрози для поточної платоспроможності товариства.

Таким чином, використання частини нерозподіленого прибутку та наявних коштів АТ «Укрнафта» для реалізації інвестиційних проектів та програм з модернізації дозволить не лише підвищити ефективність використання активів підприємства, а й оптимізувати рівень витрат, підтримати стабільний рівень рентабельності, посилити конкурентні позиції підприємства та забезпечити його подальший сталий розвиток в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Додатково результати аналізу фінансової стійкості показали, що співвідношення позикового і власного капіталу АТ «Укрнафта» у 2024 році становило 0,69, що є нижчим за рекомендований рівень 1,0–1,5. Одночасно

показник чистого боргу до EBITDA становив 0,64 при нормативному значенні менше 3,0, що свідчить про високий рівень здатності підприємства обслуговувати свої боргові зобов'язання та низький рівень боргового навантаження.

У разі недостатності власних фінансових ресурсів для реалізації масштабних інвестиційних проектів та програм з модернізації підприємство може розглянути можливість залучення довгострокового банківського фінансування або інших джерел позикового капіталу. Помірний рівень фінансового навантаження та висока платоспроможність підприємства створюють передумови для безпечного використання позикових коштів з метою фінансування проектів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, оптимізацію витрат та підтримання стабільного рівня прибутковості підприємства.

Додатково встановлено, що фінансовий цикл АТ «Укрнафта» протягом 2020-2024 років суттєво скоротився зі 141 дня у 2020 році до 41 дня у 2024 році, що свідчить про підвищення ефективності обороту фінансових ресурсів. Позитивна динаміка була досягнута переважно за рахунок скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості з 66 до 10 днів, а також зменшення періоду обороту запасів з 87 до 51 днів. Водночас, незважаючи на позитивну тенденцію, тривалість фінансового циклу все ще свідчить про наявність значного обсягу коштів, заморожених в оборотні активи підприємства.

Основна частина фінансового циклу АТ «Укрнафта» у 2024 році формується за рахунок періоду обороту запасів, який становить 51 день. Тривале перебування запасів у виробничому та складському циклі уповільнює оборот капіталу підприємства, знижує гнучкість управління фінансовими ресурсами та підвищує потребу у підтриманні значного обсягу оборотних активів. Крім того, в умовах нестабільного зовнішнього середовища та воєнних ризиків надмірне накопичення запасів може призводити до додаткових витрат на їх зберігання, логістику та обслуговування.

У зв'язку з цим АТ «Укрнафта» доцільно продовжити реалізацію заходів, спрямованих на подальшу оптимізацію фінансового циклу підприємства. Зокрема, підприємству рекомендується вдосконалити систему управління дебіторською заборгованістю шляхом встановлення кредитних лімітів для контрагентів, визначення максимальних термінів відстрочення платежів та постійного контролю за оборотністю заборгованості. Важливим елементом також є своєчасне виявлення негативних тенденцій у структурі розрахунків, оцінка причин пролонгації заборгованості та проведення одночасного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості для забезпечення збалансованості активів і зобов'язань підприємства.

Крім того, доцільним є впровадження автоматизації обліку розрахунків з постачальниками та покупцями на базі сучасних ERP-систем, що сприятиме підвищенню оперативності контролю за станом заборгованості, покращенню аналітичності інформації та прискоренню прийняття управлінських рішень. Для подальшого скорочення тривалості фінансового циклу підприємству також рекомендується здійснювати безперервний моніторинг оборотності запасів, своєчасно виявляти надлишкові матеріальні ресурси та вдосконалювати планування обсягів постачання і використання запасів.

Необхідність реалізації зазначених заходів підтверджується сучасними науковими дослідженнями, у яких зазначається, що ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, контроль за оборотністю розрахунків та автоматизація облікових процесів сприяють прискоренню обороту капіталу, підвищенню ліквідності та забезпеченню фінансової стійкості підприємства. [27]

Реалізація запропонованих заходів дозволить АТ «Укрнафта» скоротити тривалість фінансового циклу, прискорити оборотність оборотних активів, зменшити обсяг коштів, заморожених у запасах та розрахунках, а також підвищити загальну ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства.

Таблиця 2.7 – Комплексна матриця фінансових проблем, рекомендацій та очікуваних ефектів АТ «Укрнафта»

Виявлена проблема	Запропоновані рекомендації	Очікуваний ефект
Зниження показників рентабельності через диспропорцію в темпах зростання: собівартість зросла на 76%, тоді як дохід — лише на 11%.	Спрямовання капітальних інвестицій у модернізацію та інноваційні технології видобутку, впровадження енергоефективного обладнання та автоматизацію виробничих процесів.	Стимування темпів зростання операційних витрат і собівартості, стабілізація та подальше відновлення показників рентабельності.
Надмірний рівень абсолютної ліквідності (0,67 при нормі 0,2–0,25), та низький рівень боргового навантаження (коефіцієнт позикового капіталу 0,69 при нормі 1,0–1,5; Net Debt/EBITDA — 0,64).	Розгляд можливості залучення вільних грошей з рахунків компанії та довгострокового банківського фінансування як альтернативного джерела у разі дефіциту власних коштів для масштабних проєктів.	Розширення можливостей фінансування проєктів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства.
Значна тривалість фінансового циклу (41 день), яка повністю формується за рахунок тривалого періоду обороту запасів (51 день).	1. Розробка та впровадження єдиної Регламентованої кредитної політики для фіксації жорстких умов розрахунків. 2. Автоматизація обліку розрахунків на базі ERP-систем. 3. Безперервний моніторинг та оптимізація планування обсягів запасів.	Прискорення оборотності оборотних активів, зменшення обсягу коштів заморожених у розрахунках та на складах.

Джерело: розроблено автором

Оскільки точні результати впровадження заходів з модернізації виробництва та цифровізації можуть бути визначені лише після їх практичної реалізації, для оцінки потенційного впливу запропонованих рекомендацій було застосовано сценарний підхід. Сценарне моделювання дозволяє оцінити чутливість фінансових результатів підприємства до можливого скорочення собівартості продукції.

За базовий варіант прийнято фактичні показники АТ «Укрнафта» за 2024 рік. Для оцінки ефективності запропонованих заходів розглянуто три сценарії зниження собівартості реалізованої продукції:

- песимістичний – на 1%;
- базовий – на 3%;
- оптимістичний – на 5%.

Результати сценарного моделювання зображені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Сценарна оцінка впливу зниження собівартості на фінансові результати АТ «Укрнафта»

Показник	2024 рік (факт)	Сценарій 1 (-1%)	Сценарій 2 (-3%)	Сценарій 3 (-5%)
Чистий дохід від реалізації	105199240	105199240	105199240	105199240
Собівартість реалізованої продукції	78816616	78028450	76452118	74875785
Валовий прибуток	26382624	27170790	28747122	30323455
Адміністративні витрати	3081480	3081480	3081480	3081480
Витрати на збут	5673898	5673898	5673898	5673898
Інші операційні витрати	4072588	4072588	4072588	4072588
Інші операційні доходи	3725493	3725493	3725493	3725493
Операційний прибуток	17280151	18068317	19644649	21220982
Фінансові витрати	464543	464543	464543	464543
Фінансові доходи	2977911	2977911	2977911	2977911
Прибуток до оподаткування	19793519	20581685	22158017	23734350
Податок на прибуток	3409889	3545669	3817228	4088788
Чистий прибуток	16383630	17036016	18340789	19645562
Рентабельність продажів	0,156	0,162	0,174	0,187

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності за 2020 – 2024рр. [1]

Результати сценарного аналізу свідчать, що навіть незначне скорочення собівартості продукції позитивно впливає на фінансові результати

підприємства. Так, за песимістичного сценарію (зниження собівартості на 1%) чистий прибуток збільшується на 652386 тис. грн, а рентабельність продажів зростає з 0,156 до 0,162.

За базового сценарію (3%) чистий прибуток зростає до 18340789 тис. грн, що на 1957159 тис. грн більше порівняно з фактичним показником 2024 року. Рентабельність продажів підвищується до 0,174.

За оптимістичного сценарію (5%) чистий прибуток досягає 19645562 тис. грн, а рентабельність продажів зростає до 0,187.

Отримані результати підтверджують доцільність реалізації заходів з модернізації виробництва, цифровізації та підвищення операційної ефективності, оскільки навіть незначне скорочення собівартості забезпечує суттєве покращення фінансових результатів підприємства.

Додатково для оцінки потенційного ефекту від оптимізації фінансового циклу було проведено аналіз чутливості. Розрахунки показали, що скорочення фінансового циклу АТ «Укрнафта» на 5 днів дозволяє вивільнити близько 1461100,56 тис. грн оборотного капіталу. Водночас подовження фінансового циклу на аналогічний період призводить до додаткового заморожування такої ж суми коштів в оборотних активах підприємства. Це підтверджує важливість оптимізації управління запасами та розрахунками для підвищення його ліквідності.

За результатами проведеного аналізу було встановлено, що, незважаючи на суттєве покращення фінансового стану та прибутковості АТ «Укрнафта» у 2023–2024 роках після кризового періоду 2022 року, окремі показники діяльності підприємства свідчать про наявність резервів підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності. Зокрема, було виявлено тенденцію до зниження окремих показників рентабельності, перевищення темпів зростання собівартості над темпами зростання доходу, надмірний рівень абсолютної ліквідності, а також необхідність подальшої оптимізації фінансового циклу.

У зв'язку з цим підприємству було рекомендовано спрямувати частину наявних фінансових ресурсів на реалізацію інвестиційних проектів та програм з модернізації, орієнтованих на впровадження сучасних технологій, автоматизацію виробничих процесів та підвищення енергоефективності діяльності. Реалізація таких заходів дозволить оптимізувати рівень витрат, стримувати зростання собівартості продукції, підвищити ефективність використання активів та підтримати стабільний рівень прибутковості підприємства. Додатково було встановлено, що поточний рівень фінансової стійкості та низьке боргове навантаження створюють передумови для можливого залучення позикового капіталу з метою фінансування масштабних інвестиційних проектів.

Крім того, підприємству було рекомендовано продовжити заходи щодо оптимізації фінансового циклу шляхом удосконалення системи управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, контролю за оборотністю запасів та автоматизації обліково-аналітичних процесів. Запропоновані заходи сприятимуть прискоренню обороту фінансових ресурсів, підвищенню ліквідності, зменшенню обсягу коштів, заморожених в оборотних активах, та загальному підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Таким чином, реалізація запропонованих рекомендацій дозволить АТ «Укрнафта» зміцнити фінансову стійкість, підвищити ефективність операційної діяльності, підтримати конкурентоспроможність підприємства та забезпечити його подальший сталий розвиток в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Стилістичне редагування розділу 2.4 здійснено з використанням OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) для покращення читабельності тексту [60].

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проведено комплексний аналіз фінансової діяльності АТ «Укрнафта», що дозволило оцінити особливості функціонування підприємства, динаміку його фінансових результатів, рівень фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності, а також визначити основні напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

У ході дослідження встановлено, що АТ «Укрнафта» є стратегічно важливим підприємством паливно-енергетичного комплексу України, діяльність якого характеризується високою капіталомісткістю, значними масштабами виробництва та вертикально інтегрованою структурою управління. Компанія здійснює повний цикл операцій у нафтогазовій сфері - від видобутку вуглеводнів до реалізації нафтопродуктів через власну мережу автозаправних комплексів.

Аналіз фінансових результатів АТ «Укрнафта» за 2020-2024 роки показав значну залежність діяльності підприємства від зовнішніх економічних факторів, цінової кон'юнктури енергетичного ринку та воєнних ризиків. У 2020-2021 роках підприємство залишалося прибутковим, однак спостерігалось поступове зниження реальної ефективності діяльності через інфляційні процеси та зростання фінансових витрат. Найбільш кризовим для підприємства став 2022 рік, коли через різке зростання операційних витрат та негативний вплив воєнного стану компанія отримала чистий збиток і суттєво погіршила показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

Водночас у 2023 році підприємству вдалося суттєво покращити результати діяльності, про що свідчить різке зростання доходу, відновлення операційної прибутковості та отримання рекордного чистого прибутку. У 2024 році АТ «Укрнафта» зберегло високий рівень прибутковості та фінансової стійкості, проте спостерігалось уповільнення темпів зростання та зниження окремих показників рентабельності через випереджаюче зростання собівартості продукції порівняно з темпами зростання доходу.

Проведений аналіз фінансового стану підприємства показав, що у 2023-2024 роках АТ «Укрнафта» змогло відновити ліквідність, покращити структуру капіталу та знизити рівень боргового навантаження. Показники фінансової стійкості свідчать про посилення фінансової незалежності підприємства та високу здатність обслуговувати боргові зобов'язання. Крім того, було встановлено позитивну динаміку показників ділової активності, що проявилася у прискоренні обороту активів, скороченні фінансового циклу та підвищенні ефективності управління фінансовим циклом.

Разом з тим результати аналізу дозволили виявити низку проблемних аспектів діяльності підприємства. Зокрема, встановлено тенденцію до зниження показників рентабельності у 2024 році, перевищення темпів зростання собівартості над темпами зростання доходу. Крім того, попри скорочення фінансового циклу, підприємство все ще має резерви для подальшої оптимізації управління запасами та оборотними активами.

З метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності АТ «Укрнафта» було запропоновано спрямувати частину ресурсів на реалізацію інвестиційних проектів та програм з модернізації, пов'язаних із впровадженням сучасних технологій видобутку, автоматизацією виробничих процесів, розвитком цифрових систем управління та підвищенням енергоефективності діяльності підприємства. Також рекомендовано продовжити оптимізацію фінансового циклу шляхом удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, контролю за оборотністю запасів та автоматизації обліково-аналітичних процесів.

Додатково у роботі було застосовано сценарний підхід для оцінки потенційного впливу запропонованих заходів на фінансові результати підприємства. Результати моделювання показали, що навіть незначне зниження собівартості продукції позитивно впливає на рівень прибутковості та рентабельності підприємства, що підтверджує доцільність запропонованих рекомендацій.

Крім того, проведена оцінка чутливості фінансового циклу засвідчила, що його скорочення сприяє вивільненню значного обсягу оборотного капіталу, що додатково підтверджує ефективність заходів з оптимізації фінансового циклу.

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать, що, незважаючи на значний негативний вплив кризових та воєнних факторів у 2022 році, АТ «Укрнафта» змогло відновити фінансову стійкість, забезпечити високий рівень прибутковості та сформувати передумови для подальшого розвитку. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить підприємству підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, оптимізувати рівень витрат, зміцнити конкурентні позиції та забезпечити подальший сталий розвиток в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досліджено теоретичні та практичні аспекти аналізу фінансових результатів підприємницької діяльності на прикладі Укрнафта. У процесі дослідження систематизовано основні підходи до оцінки фінансового стану підприємства, розглянуто сутність показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, а також визначено роль фінансового аналізу у забезпеченні ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що фінансовий стан АТ «Укрнафта» у 2022 році суттєво погіршився під впливом кризових економічних явищ та воєнних факторів. Підприємство зіткнулося зі зниженням показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності через зростання фінансового навантаження, погіршенням структури капіталу та отриманням збитку. Встановлено, що найбільш негативний вплив на діяльність підприємства мали зростання поточних зобов'язань, скорочення ліквідних активів та погіршення фінансових результатів.

У ході аналізу ліквідності та фінансової стійкості визначено, що у 2023–2024 роках підприємство поступово відновило свою платоспроможність та фінансову незалежність. Зокрема, відбулося зростання коефіцієнтів ліквідності, покращення структури капіталу, зниження залежності від позикових коштів та стабілізація показників боргового навантаження. Позитивною тенденцією стало також відновлення чистого робочого капіталу та зростання коефіцієнта автономії.

Проведений аналіз ділової активності показав підвищення ефективності використання активів підприємства у 2023–2024 роках. Встановлено скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості та достатньо ефективний рівень управління фінансовим циклом підприємства. Разом із цим

визначено необхідність подальшої оптимізації оборотності запасів з метою підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.

У результаті аналізу показників рентабельності визначено, що у 2022 році підприємство зазнало суттєвого погіршення ефективності діяльності та отримало збиток, унаслідок чого показники рентабельності набули від'ємних значень. Водночас у 2023–2024 роках АТ «Укрнафта» відновило прибутковість та продемонструвало високі показники рентабельності діяльності. Проведений факторний аналіз рентабельності власного капіталу за моделлю «DuPont» дозволив встановити, що ключовий вплив на зміну показника рентабельності власного капіталу мали рентабельність продажів, оборотність активів та фінансовий важіль.

На основі проведеного дослідження було виявлено основні проблемні аспекти діяльності підприємства, серед яких: зниження окремих показників рентабельності у 2024 році порівняно з 2023 роком, а також необхідність подальшого підвищення ефективності управління фінансовим циклом та витратами підприємства.

Для вирішення виявлених проблем у роботі було запропоновано рекомендації щодо підвищення результатів фінансової діяльності АТ «Укрнафта», зокрема: спрямування частини коштів на інвестиційний розвиток та модернізацію виробництва, впровадження заходів щодо зниження собівартості продукції, підтримання ефективного управління дебіторською заборгованістю та фінансовим циклом, а також забезпечення стабільного рівня рентабельності.

Додатково у роботі було здійснено оцінку потенційного впливу запропонованих заходів на фінансові результати підприємства із застосуванням сценарного підходу. Результати моделювання засвідчили, що навіть за умов незначного зниження собівартості продукції спостерігається покращення показників прибутковості та рентабельності, що підтверджує економічну доцільність запропонованих рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності АТ «Укрнафта».

Також встановлено, що скорочення фінансового циклу дозволяє вивільнити частину оборотного капіталу підприємства, що підтверджує важливість заходів з оптимізації фінансового циклу.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що незважаючи на суттєвий негативний вплив кризових та воєнних факторів у 2022 році, АТ «Укрнафта» у 2023–2024 роках змогло відновити фінансову стабільність, покращити ефективність діяльності та сформувати передумови для подальшого розвитку й підвищення конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «УКРНАФТА» (код ЄДРПОУ 00135390) // Clarity Project: база даних [Електронний ресурс]. URL: clarity-project.info (дата перегляду: 05.05.2026).
2. АТ «УКРНАФТА» (00135390) : досьє компанії. *YouControl*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00135390/ (дата звернення: 09.06.2026).
3. Васильєв С., Масляєва О. О., Лапенко Х. О. Фінансова стійкість підприємства: економічна сутність та особливості структури. 2024.
4. Ганусич В. О., Левкулич В. В., Ганусич К. С. Рентабельність та прибутковість: концептуальні розбіжності у вітчизняному та зарубіжному фінансовому аналізі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 9. С. 161–168.
5. Ганусич В. О., Шеверя Я. В., Йолтуховська О. Ю. Виникнення, визначення та аналіз показників non-GAAP прибутків: EBITDA, EBIT, EBT, NOPAT та OIBDA. *Ефективна економіка*. 2025. № 4.
6. Грибовська Ю. М., Москаленко К. В. Витрати в системі управління металургійним підприємством. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 1 (6). С. 118–125.
7. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Електрон. вид. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с.
8. Економіка підприємства : підручник / І. Г. Волинець [та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
9. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : електронний практикум комбінованого (локального та мережного) використання 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2022. 144 с.
10. Індекс цін виробників // Міністерство фінансів (портал «Мінфін») [Електронний ресурс]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/prodprice/> (дата перегляду: 07.05.2026).

11. Калабухова С. В. Аналітичне забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ : ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2020. 620 с.
12. Калінеску Т. В., Калиніченко Т. Л. Облік і аналіз фінансових результатів в сучасних умовах діяльності підприємств. 2023.
13. Кисельов І. Система показників платоспроможності та ліквідності, їх взаємозв'язок з фінансовою стійкістю. Економіка та суспільство. 2025. № 75.
14. Кисіль Я., Кисіль М., Тітенко З. Рентабельність як основний показник ефективності управління активами підприємства. Молодий вчений. 2023. № 9 (121). С. 18–21.
15. Кобилецький В. Р. Оборотність активів // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/288-oborotnist-aktiviv> (дата перегляду: 08.04.2026).
16. Кобилецький В. Р. Оборотність запасів // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/293-oborotnist-zapasiv> (дата перегляду: 08.04.2026).
17. Кобилецький В. Р. Період одного обороту запасів // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/318-period-odnogo-oborotu-zapasiv> (дата перегляду: 08.04.2026).
18. Кобилецький В. Р. Період погашення дебіторської заборгованості // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/319-period-pogashennya-debitorskoji-zaborgovanosti> (дата перегляду: 08.04.2026).
19. Кобилецький В. Р. Період погашення кредиторської заборгованості // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/316-period-pogashennya-kreditorskoji-zaborgovanosti> (дата перегляду: 08.04.2026).
20. Кобилецький В. Р. Показник рентабельності активів // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/316-period-pogashennya-kreditorskoji-zaborgovanosti>

ekonomichnikh-terminiv/337-pokaznik-rentabelnosti-aktiviv-pokaznik-rentabelnosti-pasiviv (дата перегляду: 08.04.2026).

21. Кобилецький В. Р. Показник рентабельності власного капіталу // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu> (дата перегляду: 08.04.2026).

22. Кобилецький В. Р. Показник рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком // Financial Analysis online [Електронний ресурс]. URL: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/341-pokaznik-rentabelnosti-realizovanoji-produktsiji-za-chistim-pributkom-norma-chistogo-pributku-marzha-chistogo-pributku-rentabelnist-prodazhiv-po-chistomu-pributku> (дата перегляду: 08.04.2026).

23. Ковальова О., Іоргачова М. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. Економіка та суспільство. 2022. № 46.

24. Кононенко Ж. А., Вранчан К. С. Аналіз джерел формування прибутку підприємства. 2021.

25. Кошельок Г., Міндова О., Чернишова Л. Факторний аналіз рентабельності виробництва торговельних підприємств. Економіка та суспільство. 2023. № 47.

26. Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. Агросвіт. 2020. № 15. С. 67–73.

27. Ліхоносова Г., Ставцева Є. Напрями поліпшення оцінювання використання кредиторської та дебіторської заборгованості. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2024. № 330 (3). С. 305–310.

28. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 302 с.

29. Мардус Н. Ю. та ін. Теоретичні і методичні підходи до визначення поняття «фінансовий результат» у фінансовому обліку та аудиті. 2021.

30. Мулик Т. О., Стебловський А. О. Фінансові результати підприємства: сутність та особливості відображення у звітності. Агросвіт. 2024. № 5. С. 86–95.
31. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. Ефективна економіка. 2021. № 202.
32. Ніка Х. В., Петренко О. П. Оцінка ділової активності підприємства. The 4th International scientific and practical conference «Modern research in world science» (July 10–12, 2022). Львів, 2022.
33. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. Молодий вчений. 2017. № 2. С. 299.
34. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. Modeling the development of the economic systems. 2024. № 4. С. 232–241.
35. Осіпчук Ю. Значення фінансового циклу підприємства в управлінні оборотними активами. Економіка і фінанси бізнесу. Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств / ред. Г. В. Блакита. Київ : Державний торговельно-економічний університет, 2023. С. 231–234.
36. Пасінович І. І., Миськів Г. В., Гутак В. М. Комплексний аналіз фінансово-господарського стану підприємств у системі управління фінансовою безпекою. 2025.
37. Пастернак Ю. О. Особливості обліку та оподаткування операцій з основними засобами. Збірник наукових праць ЗУНУ. Тернопіль, 2024. С. 95.
38. Петик Л. О., Фелісєєв В. А. Ділова активність промислових підприємств України. 2022.
39. Підгаєць С. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. Економіка та суспільство. 2024. № 70.
40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ Мінфіну України від 31.12.1999 № 318.

Законодавство України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (дата звернення: 01.04.2026).

41. Про затвердження Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.1996 № 473. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-96-п> (дата звернення: 01.04.2026).

42. Про компанію // Офіційний сайт ПАТ «Укрнафта» [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrnafta.com/pro-kompaniyu> (дата перегляду: 03.05.2026).

43. Рузакова О. Аналіз сучасних методик оцінювання фінансового стану підприємства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2022. № 304 (2 (1)). С. 7–13.

44. Рябчук О., Мосійчук Є. Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73.

45. Ситник Н. С., Ясіновська І. Ф. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 300 с.

46. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 18 (1). С. 135–141.

47. Сокурєнко В. В., Швець Д. В., Бортник С. М., Ткаченко С. О. Фінанси підприємств : підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.

48. Стала відома нова структура апарату управління. *НафтоРинок*. 2019. 19 липня. URL: <https://www.nefterynok.info/novosti/stala-izvestna-novaya-struktura-apparata-upravleniya-ukrgazdobychi> (дата звернення: 09.06.2026).

49. Сябер Є. О. Фактори формування прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 6 (2). С. 431–435.

50. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с
51. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2023. 252 с.
52. Чернікова І. Б., Полулях А. М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. Інфраструктура ринку. 2020. № 43. С. 466–470.
53. Чигріна К. О. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. Scientific review. 2015. № 2 (12).
54. Шандова Н. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Дорогань О. І. Оцінка рентабельності підприємства. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2024. № 4 (91). С. 444–451.
55. Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. Бізнес Інформ. 2023. № 4. С. 105–111.
56. Юдіна С., Ситнік О. Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. № 13. С. 184–190.
57. Яременко Л. М., Авдалян К. В. Особливості бухгалтерського обліку фінансових результатів об'єднань підприємств. Агросвіт. 2020. № 8. С. 109–117.
58. Baula O., Ruzhevych D. Передумови інноваційного розвитку нафтогазової галузі України в умовах трансформації економіки. Aktual'ni Problemy Ekonomiky = Actual Problems in Economics. 2024. № 278. С. 95–106.
59. EBITDA Margin [Electronic resource] / SmartAsset. 2024. URL: <https://smartasset.com/investing/ebitda-margin> (date of access: 09.04.2026).
60. OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4) [Електронний ресурс]. URL: <https://chat.openai.com/> (дата звернення: 29.05.2026).

ДОДАТОК А

Сертифікат про участь у ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «CURRENT CHALLENGES IN SCIENTIFIC RESEARCH» (1-3 червня 2026р., м. Вроцлав, Польща).

CERTIFICATE of participation

Illia Filippovych

took part in the 3rd International Scientific and Practical Conference
«CURRENT CHALLENGES IN SCIENTIFIC RESEARCH»

24 Hours of Participation
(0,8 ECTS credits)

Head of the
organizing committee
Margo Shevchenko

eoss-conf.com

EOSS-26/0601-113

June 1-3, 2026, Wroclaw, Poland

